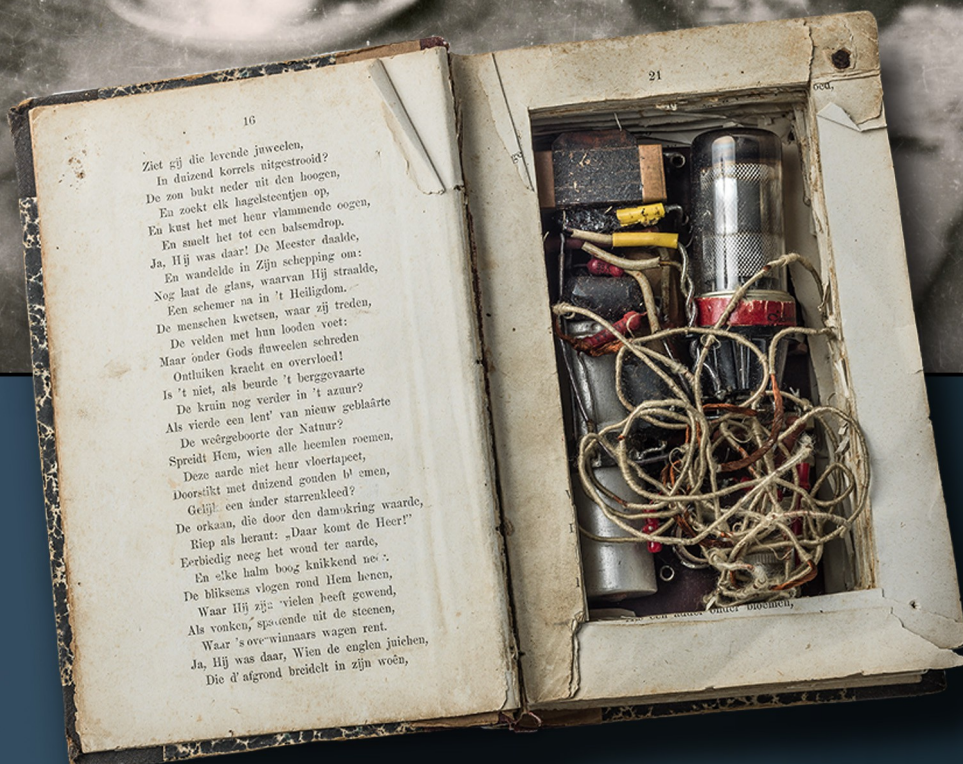

VERZET 40-45

De invloed van het verzet op Velsen

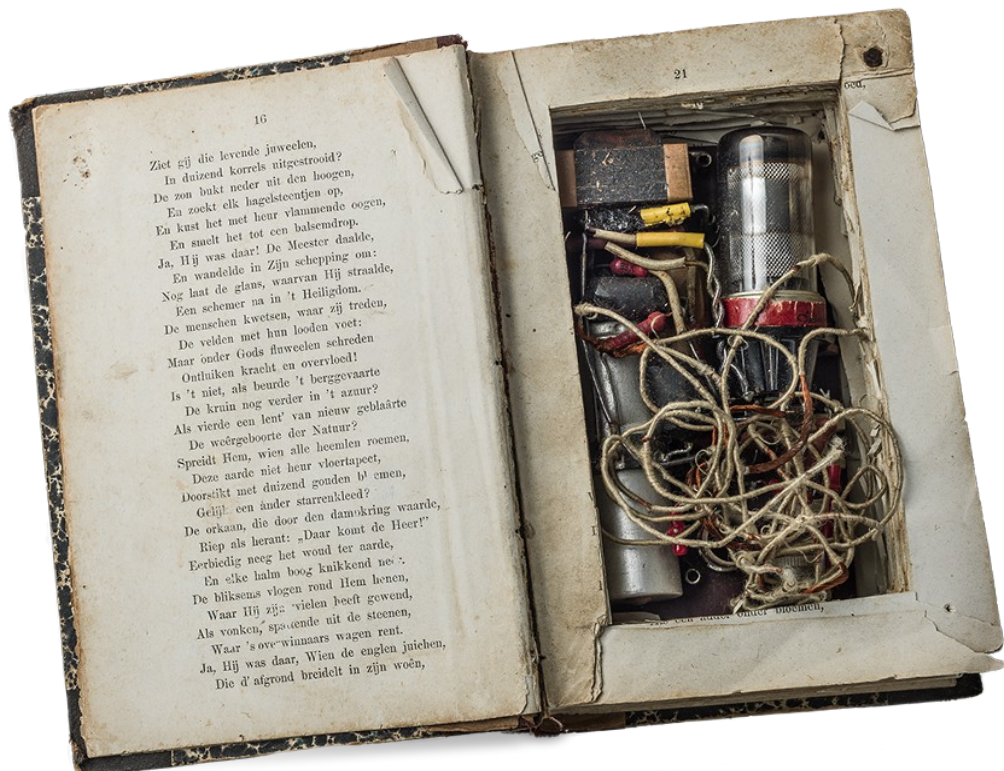
16

Ziet zij die levende juweelen,
In duizend korrels nitgestrooid?
De zon bukt neder uit den hoogen,
En zoekt elk hagelsteentje op,
En kust het met heur vlamdendrop,
En suelt het tot een balsemdrop.
Ja, Hij was daar! De Meester daalde,
En wandelde in Zijn schepping om:
Nog laat de glans, waarvan Hij straalde,
Een schemer na in 't Heiligdom.
De menschen kwetsen, waar zij treden,
De velden met hun looden voet:
Maar onder Gods fluweelen schreden
Ontluiken kracht en overloed!
Is 't niet, als beude 't berggevaarte
De kruin nog verder in 't azuur?
Als vierde een lent' van nieuw geblaarte
De weergeboorte der Natuur?
Spreidt Hem, wien alle heelen roemen,
Deze aarde niet heur vloertapect,
Doorsijkt met duizend gonden bl'emen,
Gelijc een ander starrenkleed?
De orkaan, die door den damkring waarde,
Riep als herant: „Daar komt de Heer!“
Verbiedig neeg het woud ter narde,
En elke halm boog knikkend neer:
De bliksens vloegen rond hem lenen,
Waar Hij zijc vielen heeft gowend,
Als vonken, spouwende uit de stoeven,
Waar 's overwinnaars wagen rent.
Ja, Hij was daar, wien de engelen juichen,
Die d'afgrond breidelt in zijn woën,

Profielwerkstuk Jan Pronk 6C, Gymnasium Felisenum

Inhoudsopgave

1. Logboek
2. Onderzoeksplan
3. Inleiding
4. Historische context
5. Verzet in Nederland
6. Verzet en Tweede Wereldoorlog in Velsen
7. Velser Affaire (Onderste steen nog steeds niet boven)
8. Deelvragen
9. Uitwerking deelvragen
 - 9.1.1 Zijn er nog zichtbare zaken te zien (Materiële zaken)?
 - 9.2.1 Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? Deel 1
 - 9.3.1 Wat voor invloed heeft het verzet op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetsstrijders en hun nakomelingen gehad? Deel 1
 - 9.2.2 Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? Deel 2
 - 9.3.2 Wat voor invloed heeft het verzet op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetsstrijders en hun nakomelingen gehad? Deel 2
10. Connectie met NSB'ers wordt gelegd
11. Conclusie
12. Bronnenlijst

1. Logboek

Datum	Tijd	Plaats	Werkzaamheden	Opmerkingen
13-07-2018	5uur	School	Internetten	Onderwerp gevonden en overleg met docent
16-07-2018	5uur	School	Logboek gemaakt	Idee om het te beperken tot alleen Velsen
17-07-2018	5uur	School	Brainstormen	Idee om inwoners uit IJmuiden te interviewen bedacht
18-07-2018	1uur	Thuis	Layout	Straatnaam met verzetsstrijder gezien tijdens wandeling met de hond.
19-07-2018	1uur	Thuis	Layout	Inleiding
?	1uur	School	Gesprek begeleider	Hoofdvraag verbeterd en DVD ontvangen
18-10-2018	1,5uur	Thuis	Internetten& praten met Dieuwke	Foto van Dieuwke met Canadezen. Youtube
19-10-2018	2uur	Thuis		
24-10-2018	1uur	Thuis	Schrijven over verzetsstrijders	
25-10-2018	1uur	Thuis	Inleiding gemaakt	
26-10-2018	1uur	Thuis	Contact Broekhuijsen	
28-10-2018	2uur	Thuis	Vragen bedacht voor Broekhuijsen	
29-10-2018	1uur	Thuis	Broekhuijsen verwerken in PWS	
23-11-2018	2uur	Thuis		
27-11-2018	1uur	Thuis/ School	Gesprek begeleider	Feedback gehad
28-11-2018	4uur	Thuis		
29-11-2018	5uur	Thuis		
30-11-2018	5uur	Thuis		
3-12-2018	5uur	Thuis/ Djeuwk	Interview Dieuwke maken en afleggen	Foto's gemaakt van Oranje vaasje en bonnen.
4-12-2018	5uur	Thuis	Interview Dieuwke verwerken	
5-12-2018	5uur	Thuis	Interview Dieuwke verwerken	
6-12-2018	5uur	Thuis	Interviews verwerken	
7-12-2018	5uur	Thuis	Interviews verwerken	
8-12-2018	5uur	Thuis	Interviews verwerken	
9-12-2018	5uur	Thuis	Layout	
10-12-2018	5uur	Thuis	Layout	

2. Onderzoeksplan

Hoofdvraag	Wat voor invloed heeft het verzet, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, op Velsen gehad? (Vak Geschiedenis)
Deelvragen	1. Zijn er nog zichtbare zaken te zien (Materiële zaken)? Bijvoorbeeld monumenten en straatnamen. 2. Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? De herinneringen van Velsenaren. 3. Wat voor invloed heeft het verzet gehad op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetstrijders en hun nakomelingen? Slapeloze nachten en wraakgevoelens jegens Duitsers? 4. Welke invloed heeft de oorlog gehad op de families in Velsen die samenwerkten met de Duitsers? Zijn er verhalen bekend van NSB-(klein)kinderen?
Hypothesen Verwachtingen	Ik verwacht dat deze periode nog scherp in het geheugen van de oudste bewoners en de nakomelingen van verzetsstrijders zit. Het is denk ik op alle mogelijke manieren terug te vinden.
Werkwijze Methode	Ik ga me eerst heel goed inlezen op het internet en dan ga ik een paar interviews afleggen met inwoners uit Velsen.
Informatiebronnen Hulpmiddelen	-Overbuurvrouw Dieuwke. Zij is 89 jaar oud en heeft haar hele leven in IJmuiden gewoond. Ze heeft nog veel informatie in de vorm van foto's en verhalen paraat. -Gerard van Broekhuijsen. Hij is een nakomeling van verzetsstrijders en voorzitter van de Historische Kring Velsen. -Overige inwoners Velsen. -Internet en boeken.
Presentatievormen	Scriptie en mondelinge presentatie

3. Inleiding

Ik heb dit onderwerp gekozen omdat ik erg geïnteresseerd ben in de Tweede Wereldoorlog. Een paar keer per week kom ik op de route met mijn fiets mijn bijbaantje op het strand langs een heleboel bunkers. En iedere keer als ik er langs fiets intrigeert het me, hoe het er in die tijd heeft uitgezien, welke mensen hier gestationeerd waren. De zeer omvangrijke verdedigingslinie werd door vele Duitsers bewoond. Die vele Duitsers hebben uiteraard tot veel verzet geleid in Velsen. Wie waren deze verzetmensen? Daarom leek het mij interessant om het profielwerkstuk over het verzet, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog in Velsen, te maken. Centraal staat wat voor invloed het verzet in de Tweede Wereldoorlog op de omgeving van Velsen heeft gehad en hoe de oorlogservaringen het verdere leven van de verzetsstrijders en hun nakomelingen beïnvloed heeft.

4. Historische context

Adolf Hitler kwam in 1933 aan de macht en had een hekel aan het Verdrag van Versailles. Hij leefde de afspraken na het verlies van de Eerste Wereldoorlog gemaakt waren helemaal niet na. De eerste 'Luftwaffe' squadrons werden opgericht, dienstplicht werd ingesteld en hij moderniseerde zijn leger. Hij lapte alle regels aan zijn laars en vanaf maart 1936 vergroot Hitler zijn beoogde 'Lebensraum' beetje bij beetje. In Duitsland zijn het al spoedig de Joden die weten waar ze aan toe zijn. Waar het nationaalsocialisme verschijnt, wordt de Jood vogelvrij verklaard. Ze worden bespot, belachelijk gemaakt, beledigt en mishandeld. De S.A-benden gaan razend tekeer en bedreigen het leven van alle Joden. Een aantal probeert te vluchten maar voor velen is dit onmogelijk. In Duitsland waren de meeste verzetsstrijders dan ook Joden en communisten.

De westelijke democratieën zien het gebeuren, maar al te vaak sluit men de ogen: "Het zal wel niet zo'n vaart lopen." Ze deden helemaal niets.

Maar dan, na de inval op Polen, is de maat voor Engeland en Frankrijk vol.

Op 3 september 1939 verklaren ze de oorlog aan Duitsland. Ze beseffen dat ze niet langer moeten aarzelen: De Tweede Wereldoorlog is begonnen.

Op 10 mei 1940, nadat half Europa al in Hitlers macht was, trok de 'Wehrmacht' ongevraagd Nederland binnen. Alhoewel de Nederlandse soldaten dapper en verbeterd vochten, liet hun uitrusting en training ze in de steek. De Duitse overmacht was te groot. De Luftwaffe was oppermachtig en grote delen van Nederland werden veroverd. De koningin en haar ministers waren al naar Engeland vertrokken om vanuit daar het bewind voort te zetten.

Na het te laat inleveren van een Ultimatum, gaat eerst Rotterdam nog in vlammen op voordat het Nederlandse leger op 15 mei de wapens neerlegt. In Zeeland zet de strijd zich echter nog een paar dagen voort. Weinigen realiseren zich nog ten volle wat het betekent om bezet te worden door de Duitsers. Onder hen die dit wel beseffen verkiest een aantal de dood. Vooral Joden die niet kunnen leven onder een Nazi-heerschappij. Anderen ontvangen de Duitsers met open armen. De NSB'ers onder leiding van Mussert worden vrijgelaten. Ze worden aanvankelijk gehaat en bespot door het Nederlandse volk. Maar omdat de NSB'ers door de Duitsers gesteund worden, worden ze steeds meer gevreesd door de Nederlanders en verwerft de politieke beweging steeds meer aanhang.

Maar moedigen zijn er ook. Zelfs al meteen die eerste dagen. In ieder bezet land in Europa, tijdens de Tweede Wereldoorlog, kwam verzet voor tegen de Duitsers:

5. Verzet in Nederland

Verzet kwam voor in alle soorten en maten. Van het luisteren naar 'Radio Oranje' tot het liquideren van landverraders. Van vrij onschuldig tot levensgevaarlijk.

Leden van 'De ondergrondse', zoals het verzet in Nederland ook wel genoemd werd, opereerden zowel actief als passief. Tot actief behoren alle zaken met betrekking tot geweld:

Actief verzet

- Spoorlijnen opblazen
- Staken
- Spionage
- Contact opnemen met Engeland
- Persoonsbewijzen vervalsen
- Distributiekantoren overvallen
- Onderduikers helpen
- Sabotage
- Illegale bladen maken en verspreiden

Tot passief verzetswerk behoren de zaken zonder geweld:

Passief verzet

- Onderduikers helpen door ze te beschermen en te verzorgen
- Berichten van illegale pers lezen
- Luisteren naar verboden Radio Oranje uitzendingen
- Het niet inleveren van koperen materialen

In de beginjaren van de oorlog deed maar een handje vol mensen mee aan verzet. Het verzet groeide qua hevigheid en hoeveelheid naarmate de oorlog vorderde. Uiteindelijk hebben er over de hele oorlog naar schatting zo'n 45.000 Nederlanders in het verzet gezeten. De antipathie naar de Duitsers groeide.

Een reden voor het weinige verzet was dat de Duitsers, militair gezien, onverslaanbaar sterk leken. Ook droeg het Nederlandse bestuur (in Nederland) de bevolking op zich aan te passen aan de nieuwe situatie, hetgeen ook niet hielp bij de vorming van het verzet. In het begin waren het vooral Nederlandse oud-militairen, die het van belang vonden een ondergronds leger op te bouwen. Als de Britten kwamen zou dit leger tevoorschijn komen en meehelpen. Maar wapens waren haast niet te verkrijgen en de geheimhouding liet te wensen over. Van onderduiken was nog geen sprake, waardoor de 'Sicherheitspolizei' de eerste groepen gemakkelijk kon oprollen.

Na de eerste helft van 1940 verscheen het krantje: 'Bulletin'. Met een oplage van duizend per maand probeerden ze de Nederlandse bevolking weer moed te geven en zo het gevoel van machteloosheid te doorbreken. Het samenstellen, drukken en verspreiden van de krantjes werd steeds professioneler aangepakt. Op deze manier werden deze organisaties niet meer zo snel opgerold als voorheen.

In Nederland was er veel minder gewapend verzet dan in andere landen. Een mogelijke verklaring is het open Nederlandse landschap dat ongeschikt is voor een Partizanenstrijd. Nederlanders hielden zich vooral bezig met onderduiken en het verspreiden van krantjes.

In de zomer van 1942 kwam er, als gevolg van de deportaties (14 juli), dringend behoefte aan het verstrekken van hulp aan Joodse onderduikers.

In 1943 begon Duitsland terrein te verliezen, hetgeen leidde tot een verheviging van het verzet. Ook moesten in dit jaar alle 250.000 Nederlandse mannen tussen de achttien en 35 jaar werken in Duitse fabrieken voor het maken van kogels, bommen en tanks voor het Duitse leger. Lang niet iedereen zag dit zitten. Sommigen doken onder in een hutje in het bos of thuis. Als je onderge-

doken was kreeg je geen voedselbonnen meer. Dit betekende dat je voor je maaltijden afhankelijk was van het verzet. Het verzet maakte de bonnen na. Dit kostte veel tijd. Een snellere, maar gevaarlijkere manier om aan bonnen te komen was door een overval te plegen op een distributiekantoor.

Wapens voor zo'n overval werden geregeld door contact met Engeland te maken. Een Engels vliegtuig dropte dan, op de afgesproken afgelegen plek, de wapens. Weer was dit niet zonder gevaar, want er waren veel verraders.

Er wordt gezegd dat het verzet weinig bijgedragen heeft aan de bevrijding van Nederland. Het was niet altijd zinvol. Liquidaties, sabotage en stakingen leidden zelden tot het gewenste effect en de represailles die vaak na een verzetsdaad volgden, kostten vele onschuldigen het leven.

6. Verzet en Tweede Wereldoorlog in Velsen

Als we denken aan zaken met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog in Velsen, denken we allereerst aan de grote hoeveelheid bunkers die in de zeereep van IJmuiden te vinden zijn. Er heeft zich tijdens de oorlog van alles afgespeeld in het duin.

De strategische ligging aan het Noordzeekanaal en de productie van het staalbedrijf 'Hoogovens' leidde tot grote interesse van de Duitsers in Velsen. Om dit alles te beschermen was een goede verdedigingslinie noodzakelijk. Het al bestaande forteiland was niet genoeg. In totaal zijn er zo'n 1300 bunkers extra gebouwd in de 'Festung IJmuiden'. De Festung IJmuiden ging ten kosten van een groot deel van de bebouwing van IJmuiden, Velsen-Noord en Santpoort. Veel Velsenaren kwamen op straat terecht en verlieten met hun huisraad op handkarren hun huizen. Het gevolg was dat delen van Velsen dunbevolkt raakten. Er is nog veel van deze Duitse barricade overgebleven: De talrijke bunkers in IJmuiden, waaronder de autobunker. Maar ook het Nederlandse fort, tankgrachten en de muur in de duinen zijn nog terug te vinden.

De geallieerden hadden ook kennis genomen van het belang van IJmuiden voor de Duitsers. Om die reden voerden ze in de beginjaren van de oorlog vaak bombardementen uit op het staalbedrijf Hoogovens. Deze bombardementen moesten een gat slaan in de Festung IJmuiden. De Nederlandse regering verbood dit uiteindelijk omdat de industrie cruciaal was voor de wederopbouw van Nederland na de oorlog. Later voerden de geallieerden alleen nog bombardementen uit op de 'Schnellbootbunkers'.

In mei 1945 marcheerden de Canadese troepen Santpoort binnen en kon ook de Velsense bevolking eindelijk feest vieren. Ze werden warm onthaald. De situatie bleef wel nog een lange tijd gespannen omdat er zich nog zo'n 18.000 gefrusteerde Wehrmachtssoldaten in Velsen bevonden.

Velsen zag er gehavend uit. Vooral het havengebied leek op een gatenkaas. Bomkraters met een doorsnee van 30 meter en een flink aantal bunkers bleven zichtbaar.

De Architect Dudok heeft IJmuiden, na de oorlog, min of meer opnieuw vormgegeven en ingericht.

7. Velser Affaire (Onderste steen nog steeds niet boven)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de Duitse bezetter zeer succesvol in Velsen. De Duitsers arresteerden en vermoordden een groot aantal verzetsmensen. Deze verzetsstrijders waren veelal communistisch (net als Hannie Schaft). De Velser Affaire is van groot belang voor mijn onderwerp. Het verhaal gaat als volgt:

Een groep politiemannen uit het politiekorps van Velsen zou in het begin van de oorlog met de Duitsers samengewerkt hebben. Maar toen de Duitsers in 1944 de oorlog leken te verliezen zagen ze van die samenwerking af en steunden ze een communistische verzetsgroep uit Haarlem. De politiemannen zouden de leiding hebben gekregen over de verzetsgroep.

De Velser Affaire is een schandaal dat stamt uit 1944. In de laatste jaren van de oorlog zijn vele communistische verzetsstrijders verraden aan de Duitse bezetter. Dit zou gebeurd zijn op initiatief van de Nederlandse regering (die vanuit London opereerde) en mogelijk minister-president Pieter Sjoerds Gerbrandy. De Nederlandse en geallieerde autoriteiten zouden de linkse beweging geraakt willen hebben. Nederland zou er alles aan gedaan hebben om te voorkomen dat Linkse verzetsstrijders (communisten) als helden uit de Tweede Wereldoorlog zouden komen. De, veel beter georganiseerde, communisten mochten na de oorlog vooral niet profiteren van hun verzetsdaden.

Gelijk na de oorlog, na mei 1945, deden de eerste geruchten met betrekking tot het complot de ronde. Er werden aan het eind van de oorlog opvallend veel Joden en linkse verzetsstrijders aan de Duitsers verraden. De politiemannen uit Velsen, die in de top van de communistische verzetsgroep uit Haarlem waren geïnfiltreerd, zouden tien linkse verzetsstrijders aan de Duitsers hebben verraden. Zelfs Hannie Schaft (Communiste) zou met een leeg pistool op pad zijn gestuurd om een Duitser te vermoorden. Dit alles met de bedoeling dat ze zou worden opgepakt. In datzelfde jaar werden twee 'foute' politiemannen tot plaatselijke commandanten van Velsen benoemd.

Een hoofdrol vervuld de substituut-officier van justitie: Nico Sikkel. Nico Sikkel gaf leiding aan het politiekorps Velsen. Samen zouden zij communisten, Joden en linkse idealisten aan de Duitsers verraden hebben. Er wordt gezegd dat Sikkel en zijn groep door de Nederlandse regering in London werd aangestuurd (Overtuiging Connie Braam). De zwager van Nico Sikkel was de minister-president: Gerbrandy. Van hem zou Sikkel de opdracht hebben gekregen om de verzetsgroep uit te schakelen. De regering van Gerbrandy vreesde namelijk voor een communistische coup in Nederland. Er zouden in het geheim ontmoetingen hebben plaatsgevonden tussen Sikkel en de Duitse bezetter. Vlak daarna zijn er in Velsen vele communistische verzetsstrijders opgepakt en gedood.

Één van de moeilijkheden is dat de autoriteiten de zaken keer op keer toegedekt hebben, hetgeen geleid heeft tot wantrouwen van de bevolking ten opzichte van het gezag. En het is ook de ideale voedingsbodem voor de vorming van mythen en geruchten. En zo is het steeds moeilijker geworden om feiten, fictie en verdicthting van elkaar te onderscheiden.

In 2006 is de 'Steun Onderzoek Velser Affaire' (SOVA) opgericht. Nadat ze politieke en financiële steun van twee ton gekregen hadden, konden ze in 2009 met het onderzoek naar de Velser Affaire beginnen. In 2009 wist niemand nog wat de daadwerkelijke strekking van de Velser Affaire geweest was. De burgemeester, tevens een lid van het comité van aanbeveling, zag de ontknoping wel steeds dichterbij komen.

Na een zorgvuldige selectie is Tweede Wereldoorlog expert Bas van Benda-Beckmann (1976) aangewezen als onderzoeker naar de Velser Affaire. Hij heeft zich per 1 januari 2010 Fulltime met de zaak beziggehouden en in 2013 is zijn boek verschenen: 'De Velser Affaire: een omstreden oorlogsgeschiedenis in Kennemerland'. Hij is voor zijn boek archieven in binnen- en buitenland ingedoken die nog nooit eerder opengesteld waren voor het publiek. De prangende vraag is: Hebben die gebeurtenissen in Velsen tijdens de Tweede Wereldoorlog een bepaalde samenhang of zijn het slechts losse incidenten? En wat is die samenhang precies?

Uit het onderzoek van Von Benda-Beckmann kwam naar voren dat een aantal politiemannen zogenaamd het verzet hielpen, maar eigenlijk verraden ze onderduikers aan de Sicherheitsdienst. Ook heeft het korps, al voor de oorlog, inlichtingen bij de communistische partij Nederland (CPN) verzameld. Bewijs voor een afspraak, tussen de minister-president en zijn zwager Nico Sikkel, om linkse verzetsmensen te verraden was er echter niet. Wel bleek Nico Sikkel een verwoede, ultraconservatieve communistenhater te zijn. En daar gedroeg hij zich ook naar.

Hoewel er nu een aantal boeken over de Velser-affaire verschenen zijn is de precieze toedracht nog steeds niet duidelijk. Het feit is wel dat het boek van Bas von Benda-Beckmann (2013) antwoord geeft op een aantal vragen die de gemoederen nog altijd bezig houden.

De Velser Affaire is tot op de dag van vandaag nog niet opgehelderd. Er is nooit iemand veroordeeld of aangehouden. Tot op de dag van vandaag is er weinig bekend over wat voor een rol de hoofdrolspelers precies gehad hebben, waardoor er nog steeds veel vragen zijn omdat de 'harde' feiten ontbreken.

8. Deelvragen

1. Zijn er nog zichtbare zaken te zien (Materiële zaken)? Bijvoorbeeld monumenten en straatnamen.

2. Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? De herinneringen van Velsenaren.

3. Wat voor invloed heeft het verzet op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetstrijders en hun nakomelingen gehad? Slapeloze nachten en wraakgevoelens jegens Duitsers?

4. Welke invloed heeft de oorlog gehad op de families in Velsen die samenwerkten met de Duitsers? Zijn er verhalen bekend van NSB-(klein)kinderen?

9. Uitwerking deelvragen

9.1.1 Zijn er nog zichtbare zaken te zien (Materiële zaken)? Bijvoorbeeld monumenten en straatnamen.

Op mijn route met de fiets naar school, werk en wandeling met de hond is er al van alles te zien met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog. Naast de bunkers in de duinen die tot ieders verbeelding spreken zijn er ook tal van andere 'littetekens' in Velsen te zien die ons herinneren aan de Tweede Wereldoorlog.

Zo bevinden zich in Velsen wel zo'n 33 straatnamen, die ons herinneren aan Velsense verzetsstrijders en gebeurtenissen, die te maken hebben met het verzet ten tijde van de Tweede Wereldoorlog in Velsen:

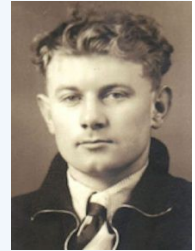

26 april 1944 pad	
Johan van Beemlaan	De Pagterstraat
Bialosterskilaan	Plein 1945
Bonekampstraat	Van Poptaplantsoen
Van Broekhuijsenstraat	Van Rijswijkstraat
Cotelaan	Ans Rosendahlstraat
Dinkgrevelaan	Hannie Schaftstraat
C.van der Doesstraat	Stratingplantsoen
Gjertsenstraat	Sieraadstraat
Gulikerstraat	Stokmansplantsoen
Herman Harsveld pad	Stolstraat
Ir.Krijgerstraat	Wardenaarstraat
Van Leeuwenstraat	Zeeuwstraat
Rosa Manusstraat	Van der Zwaagstraat
Van Nieuwkoopstraat	Warmenhovenstraat
De Noostraat	–

Ik kan (helaas) niet alle verzetsstrijders van nadere toelichting voorzien. Ik heb er een paar uitgekozen. De selectie bestaat uit vier personen die voorkomen in mijn profielwerkstuk:

Bonekampstraat, Johannes Lambertus * Velsen 19-05-1914 † Amsterdam 22-06-1944

Jan Bonekamp was chauffeur bij de Hoogovens. Hij was lid van de Communistische Partij van Nederland (CPN). Schaft en Bonekamp zouden een affaire gehad hebben. Alhoewel dit nooit helemaal bewezen is lagen ze elkaar wel goed. Bonekamp zelf was op 15 september 1938 getrouwd met Catharina Wilhelmina v.d Brink. Samen met haar en zijn dochter woonden ze op de Frans Halsstraat 26 in IJmuiden. Bonekamp heeft een rol gehad in april-mei 1943 tijdens de staking van de Hoogovens. Hij verspreidde illegale kranten en stakingsoproepen. De staking was gericht tegen een oproep voor Nederlandse militairen om in krijgsgevangenschap te gaan. Hij blies spoorlijnen op, saboteerde fabrieken en schoot verraders neer. Na een aanslag op een Zaandamse politiecommissaris is hij dodelijk gewond geraakt

Schaft, Jannetje Johanna * Haarlem 16-09-1920 † Overveen 17-04-1945

Hannie Schaft(het meisje met het rode haar) was een Nederlands verzetsstrijder en communiste. Ze studeerde rechten in Amsterdam. Op haar studie had ze een aantal Joodse vrienden gemaakt. Dus voelde ze voelde zich, toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, persoonlijk geraakt door de vervolging van de Joden. Zo rolde ze in het verzet. Uiteindelijk moest ze gedwongen haar studie stopzetten omdat ze weigerde de loyaliteitsverklaring te ondertekenen. Als je dit ondertekende, moest je beloven dat je, je zou onthouden van iedere handeling tegen het Duitse rijk. Op 8 Juni 1944 liquideerde ze samen met haar vriendje Jan Bonekamp, banketbakker Piet Faber. Hij was een collaborerende Zaandamse politiecommissaris. Vervolgens doodden ze op 21 juni 1944 de collaborerende zaandamse politiecomisaris Willem Ragut. Bonekamp raakte hierbij dodelijk gewond. Na het verlies van Bonekamp neemt Schaft steeds meer risico in haar verzetswerk. Schaft leerde, naarmate de oorlog vorderde, vloeiend Duits spreken. Ze werd door sommige verzetslieden als een verraadster gezien omdat ze aanpakte met Duitse soldaten. Op 15 maart 1945 pleegden Oversteegen en Schaft een aanslag op de IJmuidense kapper Ko Langendijk die voor de Sicherheitsdienst was gaan werken. Op 17 april 1945 is Schaft in de duinen van Bloemendaal geliquideerd. Na een schampschot zou ze nog gezegd hebben: "Ik schiet beter"

Broekhuijsen van, Henricus
Gerhardus * Zutphen 04-12-
1919 † Amsterdam 14-04-1945

“Hein van Broekhuijsen vocht tijdens de meidagen in 1940 op de Grebbeberg. Na de capitulatie was hij tot mei 1941 in de Opbouwdienst, waarna hij een aanstelling kreeg als typist bij Rijkswaterstaat in IJmuiden. In die functie kopieerde hij illegaal bouwtekeningen van de verdedigingswerken van de *Festung* IJmuiden. Vanaf februari 1942 werkte hij als hulp-commies bij 's Rijks belastingen in Nispen. Toen Van Broekhuijsen zich in mei 1943 moest melden voor terugvoering in krijgsgevangenschap, weigerde hij en dook onder: Eerst in Bloemendaal, daarna bij zijn ouders in Zutphen. In april 1944 lukte het hem bij 's Rijks belastingen in Haarlem een baan te krijgen in de buitendienst in Overveen. Vanaf oktober 1944 was hij als koerier en seiner van de technische afdeling betrokken bij het inlichtingenwerk van het Binnenlandse Strijdkrachten-Commando Vesting IJmuiden-Velsen. Samen met zijn tweelingbroer Arnoldus bouwde hij kristalontvangers. Als gevolg van verraad werden Hein en Arnoldus en zijn verloofde op 16 februari 1945 door de Sicherheitspolizei thuis gearresteerd. Tijdens een huiszoeking werden gedeelten van niet-afgewerkte tekeningen aangetroffen. Beide broers werden naar het Huis van bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam gebracht. Arnoldus verbleef tot de bevrijding in gevangenschap. Hein werd op 14 april 1945 bij Rozenoord aan de Amsteldijk gefusilleerd.”

Homburg, Aart Albert *
IJmuiden 12-06-1912 † Borne
01-04-1945

“Aart Albert Homburg begon zijn militaire loopbaan in 1938 als dienstplichtige bij het 10e regiment Infanterie. Tijdens de meidagen van 1940 diende hij bij het korps motordienst en vocht tegen de Duitse invallers. Op 25 mei 1940 werd hij in de rang van vaandrig met groot verlof naar huis gestuurd. Op 22 maart 1941 ontsnapt Ab Homburg met een klein bootje vanuit IJmuiden richting Engeland. Mede-opvarenden waren Cor Sporre en Willem de Waard. Na aankomst in Engeland wordt Ab Homburg opgeleid tot geheim agent. Op 6 september wordt Ab Homburg samen met Cor Sporre als geheim agent gedropt boven Noord-Brabant. Op 8 oktober wordt hij gearresteerd door de Duitse bezetter en beland hij in het Oranjehotel in Scheveningen. Zijn kiespijn deed hem de spreekwoordelijke das om, omdat hij voor behandeling naar een vooroorlogse vriend was gegaan welke in Amsterdam woonde en hem verraadde. Op 26 oktober ontsnapt Ab – een dag voor zijn executie - uit het Oranjehotel door een tralie los te wrikken met een lepel. Op 16 februari 1942 ontsnappen Ab Homburg, Jo Buizer en Jan de Haas met de stoomtrawler Beatrice (IJM 118) uit IJmuiden. Alleen de schipper was op de hoogte van de drie verstekelingen aan boord en werkte mee. De overige bemanningsleden werden op open zee overtuigd. Terug in Engeland volgt Ab Homburg een vliegopleiding en kwam hij terecht bij het 322 Dutch squadron van de RAF. Op 1 april 1945 komt Ab Homburg om het leven tijdens de crash met zijn Spitfire bij het Overijsselse Borne. Homburg verwierf door zijn moed twee keer (!) de Bronzen Leeuw en 1 maal het Bronzen Kruis. Kortgeleden zijn onderdelen van zijn Spitfire ontdekt en in de expositie van het luchtoorlogmuseum Icarus et Mars 1940-1945 te Assendelft verwerkt.”

Met 33 straatnamen in Velsen is het in principe onmogelijk voor Velsenaren om uit de deur te stappen en niet aan het verzet herinnerd te worden. Maar de oorsprong van de straatnamen zegt de grote meerderheid niets.

Monumenten, beelden en andere gedenktekens

In Velsen bevinden zich een aantal prachtige beelden, die meer tot de verbeelding spreken dan de straatnamen. Deze zijn vaak kort na de Tweede Wereldoorlog neergezet en staan er zodoende al een geruime tijd. Hebben we het over oorlogsmonumenten met betrekking tot het verzet dan zijn twee werken aan te wijzen die er echt uit springen:

Plein 1945

Allereerst Het zandstenen Werk: 'Zeeman - soldaat – verzetsman' waarvan Nicolaas Adrianus van der Kreek (1896 – 1967) de kunstenaar is. Het beeld is in 1948 onthuld en bevindt zich op het Plein 1945 aan het stadhuis. 'Het Monument voor de Gevallen', zoals het beeld ook wel genoemd wordt, is een beeldengroep bestaande uit drie mannenfiguren: Een zeeman, een soldaat en een visser die met de ruggen naar elkaar toe staan. Het beeld is geplaatst op een voetstuk waarop teksten met betrekking tot de oorlog zijn aangebracht. Het monument is opgericht ter nagedachtenis aan de Nederlanders die, in dienst van het vaderland, te land, ter zee of in de lucht, tijdens de Tweede Wereldoorlog, zijn omgekomen.

Westerveld

Op Westerveld bevindt zich het tweede monument. Het is een zandstenen herinneringsmonument voor omgekomen verzetsmensen uit de jaren 1940-1945. De Kunstenaar is Cornelia Catharina Johanna Maria Franzen-Heslenfeld (1903 – 1989). Het beeld is net als het andere zandstenen beeld in 1948 onthuld. Het werk bestaat uit vijf, opgetrokken, stenen platen. In het midden van de muur bevindt zich een staande, naakte mannenfiguur die een zwaard uit zijn rechterhand laat vallen.

'Huize Dina'

Niet alle gedenktekens met betrekking tot het verzet zijn meer dan 70 jaar oud:

De Gemeente Velsen heeft 7 Oktober 2018 zijn eerste 'Stolpersteine' (struikelstenen) gekregen. Dit zijn kleine gedenktekens die voorbijgangers attent maken op slachtoffers en gebeurtenissen die in de Tweede Wereldoorlog hebben plaatsgevonden. Deze 15 stenen zijn geplaatst in Santpoort bij het voormalig 'Huize Dina' ter nagedachtenis aan de joodse meisjes die daar rond 1942 gewoond hebben. De meisjes zijn uiteindelijk omgekomen in concentratiekampen. Dit is een goed voorbeeld van dat er recentelijk nog aandacht is geweest voor de verzetsdaden van de laatste Wereldoorlog.

9.2.1 Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? De herinneringen van Velsenaren.

Via de website van de Historische Kring Velsen (HKV) ben ik in contact gekomen met de voorzitter Gerard van Broekhuijsen (geboren op 23 Januari 1948). Op mijn vraag of hij me misschien met verzetsstrijders of verwanten in contact kon brengen antwoordde hij:

“Ik ben helaas zelf ervaringsdeskundige. Er is veel te vertellen over de invloed die dit heeft gehad op het verdere leven van hun families.”

Als zoon van een vader en moeder die zich actief voor het verzet hebben ingezet kon hij me alles vertellen over wat voor invloed dit heeft gehad op het verdere leven van zijn ouders, hemzelf en zijn nageslacht.

In 1939 werd zijn vader 'Nol' (Arnoldus Johannes van Broekhuijsen: 04-12-1919) samen met zijn tweelingbroer 'Hein' (Henricus Gerhardus Broekhuijsen: 04-12-1919) tijdens de mobilisatie opgeroepen. De tweelingbroers zijn tot de capitulatie aan Duitsland op de Grebbeberg gestationeerd geweest. Hierna verhuisden ze naar IJmuiden en gingen ze wonen bij hun oudere zus. Al snel kwamen ze in contact met de verzetsgroep van Pater Pontianus (Jan Romme, Molenschot). Rond de Kapucijnenkerk aan de Willemsbeekweg in IJmuiden-Oost was een Rooms-Katholieke verzetsgroep ontstaan, waar verschillende katholieke jongemannen uit de gemeenschap van de Paters aan deelnamen. Pater Pontianus was een fanatiek verzetsstrijder. Nadat het hem als illegaal werker in Rotterdam te spannend werd, werd hij overgeplaatst naar IJmuiden waar hij zijn verzetswerk haast gelijk weer voortzette. Samen met zijn broeder Oswaldus verborg hij onderduikers, verzetsstrijders, wapens en ander verzetsmateriaal op de zolder van de Fransiscusschool.

Hein en Nol kregen een 'Ausweiss' om in Nederland te blijven vanwege hun baan. Nol werkte als typist bij Rijkswaterstaat en Hein bij de Douane. Nol maakte 'misbruik' van zijn functie bij Rijkswaterstaat en bracht de Duitse stellingen in kaart. Hij kopieerde illegaal de bouwtekeningen van de verdedigingswerken van de Festung IJmuiden. Hein maakte radiocontact met Engeland. Zo werkten ze samen als één team. Toen Hein een vriendin ontmoette, werd Nol verliefd op haar boezemvriendin (de moeder van Gerard). Zij werd koerierster. Gerards ouders betrokken één van de leegstaande woningen in IJmuiden-Oost. Vanuit de vier schuilplaatsen die ze in de woning hadden, verrichtten ze hun verzetswerk. In het laatste jaar van de oorlog kwam de verzetsgroep IJmuiden-Oost onder bevel van de commandanten Engels en Sikkel te staan. Alle versnipperde verzetsgroepen die er in Nederland waren ontstaan werden tot één grote organisatie bij elkaar gevoegd. Dit werden de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) genoemd. Maar in zo'n grote groep is de kans op verraders ook groter. Op 16 februari 1945 werd er dan ook een grote inval van de politie op acht verschillende adressen van verzetsstrijders gedaan. Ook de verzetsgroep van Pater Pontianus was verraden en is naar de Weteringschans overgebracht. Één lid is uiteindelijk gefusilleerd.

De tweelingbroers: Hein en Nol en de verloofde van Nol (Suus de Jager) waren thuis toen de Duitsers ook bij hun binnenvielen. Suus had rood haar en was in de ogen van de Duitsers gelijk verdacht omdat ze nog op zoek waren naar 'het meisje met het rode haar' (Hannie Schaft). In het huis vond de Sicherheitspolizei vrijwel gelijk tekeningen, van de in kaart gebrachte stellingen, in het luik onder het bed. De Duitsers wisten vreemd genoeg gelijk waar ze moesten zoeken. Dus het is vrijwel zeker dat ze verraden zijn.

De persoonsverwisselingen

Nol nam de schuld op zich van de illegale tekeningen. Er werd door de Duitsers zwaar aan dit vergrijp getild. Een reden hiervoor was dat de zware geallieerde bombardementen op 24 augustus 1944, op de bunkers in de haven van IJmuiden, veel schade hadden aangericht. Dus besloten de Duitsers hem te fusilleren. Maar door een onfortuinlijk misverstand fusilleerden de Duitsers op 14 april zijn tweelingbroer Hein. Naast dat het tweelingbroers zijn, lijken de voorletters A.J en H.G ook op elkaar. Dit heeft waarschijnlijk geleid tot de persoonsverwisseling.

Ook bij Suus de Jager was er sprake van een persoonsverwisseling. Ze werd aanvankelijk voor 'het meisje met het rode haar' vastgehouden, maar uiteindelijk toch vrijgelaten omdat 'het echte meisje met het rode haar' (Hannie Schaft) was opgepakt. Dit heeft haar leven gered. Nol kwam vrij met de bevrijding. De familie had verwacht dat Hein vrij zou komen, had al een rouwdienst voor Nol gehouden en ze waren bezig met het verdelen van de eigendommen van Nol onder de familieleden. Er onstond toen nog een pijnlijk moment en grote verwarring toen in plaats van Hein Nol onverwachts op de stoep stond. Nol wist op dat moment zelf nog niet dat Hein uiteindelijk voor de ontdekte kaarten was opgedraaid ...

De ware toedracht voor deze acht invallen op 16 februari 1945 zijn nooit boven water gekomen, maar ze worden vaak in verband gebracht met de Velser Affaire alhoewel Von Benda-Beckmann geen woord over deze gebeurtenissen schrijft. Misschien zijn hier wel de missende bewijzen met betrekking tot de Velser Affaire te vinden...

9.3.1 Wat voor invloed heeft het verzet op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetstrijders en hun nakomelingen gehad? Slapeloze nachten en wraakgevoelens jegens Duitsers?

“Na de Tweede Wereldoorlog was het in Velsen een onoverzichtelijke situatie,” verteld Gerard. Zijn vader kwam in dienst bij de Canadese troepen en zijn moeder kreeg een beroepsfunctie als secretaresse van een Nederlandse marineofficier. Van nazorg was geen sprake. Dat bestond toen ook nog helemaal niet. “Na de oorlog bleek zo ongeveer de gehele Nederlandse bevolking verzetsdeelnemer te zijn geweest. Tijdens de oorlog viel op dat de Duitse bezetters handlangers te over hadden en grote delen van Nederland nauwelijks te lijden hebben gehad van de oorlog.”

“Thuis werd er in de gezinssituatie dus nauwelijks over de oorlog gesproken. Het leven tijdens de oorlog heeft op mijn ouders overduidelijk invloed op hun leven gehad. Er is te veel ingrijpends tijdens de oorlog gebeurd, maar ook direct na, en later in de naoorlogse tijd, beperkten hun ervaringen de vrije ontwikkeling van hun leven.”

De invloed op Gerards vader

“Het verzet werd in het diepste geheim gepleegd. Mijn vader vertelde altijd dat je niemand kon vertrouwen. Hij wist wie hen had verraden, maar hij zei altijd dat hij dat hem niet aantekende. Dit ondanks het feit, dat zijn tweelingbroer (bij vergissing) gefusilleerd was en hij hierover toch een 'onterecht' schuldgevoel had overgehouden. Het verhaal dat mijn vader aan mijn broer en mij regelmatig vertelde was, nu ik mij dat pas na zijn dood volledig realiseerde, een rode (zeg maar zwarte) draad door zijn leven.”

“Uit mijn jeugd kan ik mij de schaarste herinneren en de vindingrijkheid, waarmee mijn ouders er elke keer in slaagden de eindjes aan elkaar te knopen. Er werd nooit geklaagd en over de oorlog werd al helemaal niet gesproken. Wat ik me nog heel goed herinner zijn de jaarlijkse bijeenkomsten tijdens de 4 mei herdenking, waar we steevast de plechtigheden in Bloemendaal bijwoonden. En de stille tocht naar de Erebegraafplaats in Overveen, waar we het graf van mijn oom bezochten. Hierbij kwam dan toch ter sprake dat er tijdens de oorlog voor hem een requiemmis is opgedragen. Dit kwam omdat de familie in Zutphen vanuit Amsterdam het bericht had gekregen dat Nol op 14 april 1945 was gefusilleerd. Als represaille voor een verzetsactie.

Het verzetswerk heeft wel degelijk invloed gehad op zijn hobby's. Na de oorlog heeft Gerards vader de zweefvliegerij opgepakt:

“Samen met mijn moeder en mijn broer eiste deze 'gezinshobby' nagenoeg alle vrije tijd op.” Ik kreeg hier sterk de indruk dat het een gedwongen hobby betrof, met de bedoeling geen tijd over te hebben om over de oorlog te praten.

Het is natuurlijk moeilijk voor Gerard om voor zijn vader en moeder te beoordelen hoe “de ervaringen de vrije ontwikkelingen van hun leven beïnvloedden”. Wel staan enkele voorvallen en opmerkingen van zijn vader in zijn geheugen gegrift: “In de oorlog gebeuren er onvoorstelbare dingen, die absoluut onmogelijk in andere omstandigheden zouden kunnen gebeuren.” “niemand is te vertrouwen en nagenoeg alles gebeurde in het geheim.” Over de Velser Affaire zei hij desgevraagd: “Daar zal nooit iemand achter komen, er zijn veel te 'hoge' personen bij betrokken.” Feit is dat mijn vader direct na de oorlog het Verzetskruis heeft geweigerd, omdat hij vond dat er veel te veel personen dit onterecht hadden ontvangen.”

Gerard vertelde dat de Velser Affaire wel degelijk een rol heeft gespeeld in het verdere leven van zijn vader:

“Van de Velsense politie kon hij na de oorlog weinig hebben. Hij kon zich flink ergeren aan voorvallen van machtsmisbruik en, 'in zijn ogen onlogische', bestraffingen. Zoals een bekeuring omdat hij op een nagenoeg lege parkeerplaats stond geparkeerd. Op het eerste plekje, waarvan hij niet had gezien, dat dat een invalidenplaats betrof.”

Pas na het overlijden van zijn Gerards moeder (Gerard was 19) werd duidelijk dat de oorlog zijn gezinsleven heeft getekend. “Toen pas kwamen bij mij de vragen en bleek dat mijn vader zeer getraumatiseerd was door zijn oorlogservaringen. Hij uitte dit overigens nagenoeg nooit aan de buitenwereld. Voor hen was hij altijd de joviale grappenmaker en gangmaker tijdens feestjes.”

“Hij kon met verve vertellen over de periode direct na de oorlog, waarin hij als ordonnans in Canadese dienst vele hoge militairen naar Brussel bracht. En dat hij samen met een Canadese militair de buurt 'afstruinde' naar zijn series 'Popular Mechanics' en 'Science and Mechanics'. Nadat zij waren gearresteerd en de Duitse soldaten, die daarna in het huis in de Lijsterlaan waren gelegerd, waren vertrokken waren die tijdschriften uit het, blijkbaar open huis, gehaald door buurtbewoners. Na tips haalde hij deze tijdschriften op die manier weer op. Lange tijd hebben deze tijdschriften in onze boekenkast gestaan en mijn vader keek er zijn leven lang regelmatig in.”

De invloed op Gerards moeder

“Direct na de oorlog werden vele onderzoeken over collaboratie en heulen met de vijand ingesteld. Mijn moeder was hier (als secretaresse van een Canadese officier) nauw bij betrokken en wist natuurlijk veel over welke gegevens aan het licht kwamen. Zij vertelde, dat zij samen een keer naar Den Haag moesten en dat ze bij terugkomst een overhoop gehaald kantoor aantroffen. De officier werd overgeplaatst en zij ontslagen.”

“Zij was sinds de oorlog bevriend met verzetsstrijder Truus Menger en dus ook op de hoogte dat er (vanwege haar communistische sympathieën) een kogel door haar raam werd geschoten. In mijn herinnering zijn we heel vaak bij de familie Menger thuis geweest. Pas heel veel later, toen Truus Menger (zij was diep in de tachtig) voor het eerst weer 'ns in de Lijsterlaan op bezoek kwam, werd mij duidelijk waarom aan deze bezoeken zo plotseling een eind was gekomen.”

“Toen Truus aanbelde, deed ik open en trof ik Truus in tranen aan. Hevig geëmotioneerd vertelde zij dat ze met het geluid van de bel (hetzelfde als toen) weer terugdacht aan de vorige keer dat ze aanbelde. Zij vertelde dat, zoals gewoonlijk, mijn moeder (haar boezemvriendin) opendeed, maar dat ze zei: “Truus, het is beter, dat we elkaar niet meer zien.” Truus droop letterlijk af.”

“Aan mij vertelde Truus dat ze had gezien, dat er een aantal mensen bij mijn moeder op visite waren, waarschijnlijk van de parochie, die haar hadden zien aankomen en mijn moeder geadviseerd dit tegen haar te zeggen. Ik stond versteld! Ik was er vast van overtuigd dat mijn moeder zich dit niet zou laten aanleunen. Feit is wel, dat hiermee voor mij was verklaard, waarom we plotseling nooit meer bij de familie Menger kwamen.” Het illustreert wel de tijd na de oorlog, waarin de gevestigde orde weer stevig in het zadel zat en 'speldenprikjes' dacht te kunnen uitdelen aan de gewone man of vrouw.”

De invloed op Gerard zelf

"Mijn broer en ik zaten in Driehuis op de katholieke school en mochten niet naar IJmuiden, omdat de parochiegrens op de as van de Lijsterlaan liep. Ik herinner mij dat we eigenlijk altijd naar de kerk in IJmuiden-Oost gingen. Zeer tegen de zin van de pastoor van Driehuis. Mijn moeder was wel actief in het vrouwengilde, maar (waarschijnlijk na een ruzie) werd ik in de zesde klas op het eind van het jaar van school gehaald en moesten we per direct naar de Kardinaal de Jongschool in Haarlem-Noord. Weg van onze klasgenootjes."

Op de vraag of Gerard er psychische problemen aan over heeft gehouden antwoordt hij: "Ikzelf niet. Ik ging studeren en maakte een zeer creatieve en rijke jeugdperiode door als kind van de Peace and Love tijd. Toen ik hierna langzaamaan tot de ontdekking kwam hoe mijn vader (nooit hertrouwd) in zijn eentje alles moest verwerken en bleef aanhikken tegen de na-oorlogse maatschappij, kreeg ik historische interesse in de Velsense oorlogstijd en werd ik actief in het Comité 4 en 5 mei Velsen."

Hij heeft er ook geen fysieke problemen aan overgehouden:

"Ik ben wel overtuigd geraakt van de onderhuidse fricties die na de oorlog in de maatschappij zijn gegroeid doordat collaborateurs en anderen, die na de oorlog weer stevig in 'hun zadel' terecht kwamen, de verhoudingen van voor, tijdens en na de oorlog danig 'door elkaar hadden geschud'. Mijn vader verzuchtte weleens: "Tijdens de oorlog hebben wij de kooltjes voor hen uit het vuur gehaald. Wij moeten het allemaal zelf maar oplossen."

Wat wel bijzonder is is dat de band tussen Broekhuijsen en andere families van verzetsstrijders is blijven bestaan: "Ik heb altijd regelmatig contact gehad met andere families, zoals van jongsaf aan de families Menger, Post en Hamers. Later ook de familie Hop uit Santpoort en heel veel onderzoekers. Wat mij opviel was ook de hechte band van mijn vader met de Joodse families uit Velsen. Er was een verbondenheid bespeurbaar, die ik pas op latere leeftijd gewaar werd."

Over dat de strijdbaarheid in de familie zit durft Gerard weinig te zeggen: Wel is hij in militaire dienst geweest en pleegde hij in de 'kabouterijt' 'ludieke verzetsdaden.' "In oorlogstijd gebeuren dingen die een mens zich niet kan voorstellen. We zien het ook nu nog dagelijks op tv. Verzet hiertegen lijkt evident, maar op een bepaald moment komt er een 'rood waas' voor iemands ogen en gaat hij of zij door het lint. Dit weten de 'aanzetters' tot haat en onverdraagzaamheid maar al te goed. Hedendaagse voorbeelden zijn er helaas op zeer invloedrijke plaatsen in de wereld al veel te veel. Opvoeden tot vredelievendheid en verdraagzaamheid is een veel arbeidsintensievere opgave. Daaraan wijd ik mij al langere tijd."

Voor het gedane verzetswerk is volgens Gerard is er te weinig erkenning geweest en nu nog steeds niet: "Verzetswerk wordt eigenlijk nooit genoeg erkend en gewaardeerd." Het gebeurt teveel 'in het geniep' en verzetsmensen krijgen vaak het etiket 'avonturier' of 'onverantwoordelijk'. Vooral de represailles van de bezetter en zijn handlangers zorgden voor negatieve gevoelens t.o.v. verzetsplegers. Bovendien werd zeer veel verzetswerk door socialistisch en communistisch georiënteerde activisten gepleegd en die werden zelfs na de oorlog van overheidswege gedwarsboomd en vervolgd.

9.2.2 Welke, op het eerste oog, verscholen zaken zijn er nog te vinden (Immateriële zaken)? De herinneringen van Velsenaren.

Mijn overbuurvrouw Dieuwke van Vliet (4-9-1929) is geboren en getogen in IJmuiden. Inmiddels weet ze alles te vertellen over de bewoners van IJmuiden en de veranderingen die er hebben plaatsgevonden. Ze woont al haar hele leven in IJmuiden en ze heeft lief en leed meegemaakt. De Tweede wereldoorlog is een belangrijke periode uit haar leven en staat nog op haar netvlies gebrand. Toen ik een aantal maanden geleden vroeg of ik een interview mocht afleggen heeft Dieuwke allerlei spulletjes, foto's en herinneringen opgehaald.

“Ja, wel leuk hoor die foto's” zegt Dieuwke, “maar het doet toch wel pijn als je dat ziet hoor.”

Gezinssituatie

Dieuwke van Vliet is een dochter van Marten Ype van Vliet (24-6-1893) en Cornelia Maria van Katwijk (25-9-1895). Daarnaast heeft ze twee broers en één zus: 'Cees' (Cornelis Marinus van Vliet (15-3-1928)), een negen jaar oudere broer 'Joop' en een elf jaar oudere zus genaamd 'Zus'. Haar vrienden noemden 'Zus' 'miep(ie)'. Miep was al heel vroeg het huis uit (met 19), maar Joop woonde nog thuis. Haar vader was heel bedreven in zijn baan op het postkantoor. Voordat de oorlog uitbrak heeft Dieuwke een hele leuke jeugd gekend in de Jan Pieterszoon Coenstraat in IJmuiden.

Dieuwke begint haar verhaal over de oorlog

Het verzet ('de ondergrondse') begon volgens Dieuwke gelijk met het begin van de oorlog. Nadat ik het doel van mijn interview had uitgelegd attendeerde ze mij en mijn moeder wel nog even op het volgende: “Ik kan natuurlijk niet teveel over het verzet vertellen, want ik kan alleen maar over mijn leven vertellen”. Hier wekte ze de indruk dat ze niets over het verzet kon vertellen. Alhoewel dit van belang is voor mijn profielwerkstuk hebben mijn moeder en ik het interview toch doorgezet. Omdat Dieuwke nog één van de weinigen is die de tweede wereldoorlog nog meegemaakt heeft en zo gedetailleerd voor de geest kan halen. In dit interview zullen we misschien wel zien dat de veronderstelling, dat Dieuwke niets over het verzet weet, onterecht is.

De oorlog is uitgebroken!

“De bombardementen kwamen. Eerst Rotterdam. Dit hoorden we allemaal via de radio: “Rotterdam die was gebombardeerd, zoveel doden, zoveel doden.” En toen hadden we ons overgegeven. De Grebbeberg (waar ontzettend gevochten is), die hield het niet meer. De angst heerste. De Engelsen die bombardeerden overal. Vooral hier bij de haven, de Hoogovens. Ik weet eigenlijk alleen over IJmuiden en Friesland te vertellen.”

“Ik was tien dat de oorlog begon en ik zie nog voor me dat mijn moeder in haar nachthemdje huilend naar mijn broer Cees kwam. Zo van: “De oorlog is uitgebroken, de oorlog is uitgebroken.” Ja, als kind weet je dat het heel erg is als de oorlog komt. Vervolgens gingen we naar de zolder waar mijn oudste broer Joop sliep. En die zei tegen ons: “Nou kom maar naar je grote broer hoor. Ik bescherm jullie wel.”

“Dat de oorlog pas uitgebroken was moest ik van mijn moeder brood gaan halen op de hoek van de Kennemerlaan (hier linksom). Daar had je een bakker. Dus ik was op de terugweg met het

brood onder mijn arm en daar zag ik een aantal vriendjes. En dan gingen we gauw dat spelletje 'boter kaas en eieren' doen. Ik zat op mijn knieën en toen riep mijn moeder: "Kom, Kom we moeten vluchten." Want de sluizen zouden opengezet worden om IJmuiden onder water te zetten als een poging tot afweer van de Duitsers. Dus wij gingen naar wat we toen het 'Herenbos' noemden. Daar aangekomen zag je allemaal mensen zitten die net als ons gevlucht waren." Lachend verteld Dieuwke: "Zij hadden allemaal pannen op hun hoofd tegen de scherven. Ja, men was toch niet gewend aan oorlog. Dat was dan wel een vrolijke noot ondanks dat alles. maar toch heerste de angst."

Maar ik weet ook wel de oorlog pas uitbrak en dat ik in de Jan Pieterszoon Coenstraat uit volle borst zong: De 'Krups' heb je toch, de fabriek?: "Van de fabriek van Krups staat alleen nog maar de stoep!" En dan kwam mijn moeder en zei ze: "wat wil je? Wil je dat papa en mama gevangen genomen worden?!"

"Het werd vanaf hier eigenlijk steeds erger."

Je zag de Duitse troepen hier door de Kennemerlaan marcheren. Ikzelf zag nog geen kwaad in de Duitsers en ik liep aan de hand van een Duitser. Mijn broer zag het en die trok mij bij die Duitser vandaan."

"Het is ook zo dat je hier vroeger de Mulo: 'de Kruidberg' had. En dan gingen we langs die school waar Duitsers op wacht stonden. En die Duitsers waren zogenaamd zo verschrikkelijk aardig tegen me. In werkelijkheid waren zij alleen aardig tegen Hitler hoor. Want ze hadden andere bedoelingen en dan zeiden ze: "Zing nog eens een liedje over/(tegen!) Duitsers voor ons." Net zo'n liedje als dat ik over de Krups fabriek gezongen had. Als ik dat gedaan had waren mijn ouders gevangen genomen. Ik dacht dat die Duitser Hans heette. Ja, dat zijn ook gevaarlijke situaties waarin ik in terechtgekomen ben."

"IJmuiden was op een gegeven moment een 'Sperrgebiet'(verboden terrein) en wij moesten evacueren met al onze spullen naar de Lijsterlaan. Hier mochten we niet meer zijn. We mochten niet meer naar het Strand, we mochten niets meer. Het werd steeds slechter, slechter en slechter voor alle Nederlanders. Overal lagen rollen prikkeldraad en het begon bij de Waarderpolder. Het was hier allemaal afgezet. ik ben er nooit meer geweest dus de precieze omvang van het Sperrgebiet weet ik ook niet precies. Begin IJmuiden-Oost denk ik, ik denk even voor waar nu plein 40-45 is. Ook jullie huis op de Kennemerlaan stond leeg." Hoe Dieuwke aan het adres op de Lijsterlaan kwam werd niet helemaal duidelijk. Het was een leegstaand pand. Het kan zijn dat het huis behoorde aan gevluchte Joden of andere vluchtelingen. Dieuwke antwoordt alleen: "Ja, Die moesten ook weer verderop."

Joden

"Je had hier ook Joden in de Kennemerlaan. Toen de oorlog uitbrak kwamen de Joden allemaal naar Koster (hier op de hoek) om te vluchten naar Engeland. Maar er waren een heleboel Joden die niet meer mee konden met de boot naar Engeland en die zijn allemaal vergast. Maar je had bijvoorbeeld Menist met z'n ijzerhandeltje bij de Lange Nieuwstraat. En hier in de Kennemerlaan woonde een heel rijk Duits echtpaar met hun dochter Sylvia Hertz. Misschien heb ik nog met hun kind gespeeld. Ik dacht dat die wel goed naar Engeland gekomen zijn.

Joop wordt gevangengezet

"Mijn broer Joop, nu komt het even. Mijn broer Joop die kon ook dat onrecht(van het Sperrgebiet) niet hebben en hij wilde vluchten. En hij is toen zogenaamd met de trein meegegaan en dan zou hij op een gegeven moment uit de trein springen. Hij zou na het springen wel een adres kunnen vinden. Maar mijn broer is gepakt. In 1942, toen hij 22 was, is hij naar het concentratiekamp in Haren (bij Groningen) gebracht. Op een gegeven moment mocht mijn moeder hem wel bezoeken. Toen kwam ze daar en werd ze te woord gestaan door een 'mof'. M'n moeder zegt: "zo'n beleefde Duitser! Zo beleefd! Alles was goed en dit en dat." Dit heeft ze later aan mijn broer verteld. Toen zei mijn broer tegen mijn moeder: "Als ik deze Duitser ooit nog eens tegenkom dan vilt ik hem levend." Want die mof die liet mijn broer en andere gevangenen uren met de handen tegen de muur staan.

Overigens was Joop was niet de enige IJmuidenaar die naar het Groningse concentratiekamp werd gebracht: "Op een dag liep mijn broer door de gang van het concentratiekamp en daar ziet hij

opeens iemand dweilen. En die man keek op en toen was het de directeur van de IJmuidense Visserijschool. Die was daar aan het dweilen, ook gevangengenomen...”

Joop moest uiteindelijk werken in Duitsland. “Er waren daar ook Goede Nazi's: Hij had daar daar een chef maar dat was een goede Nazi. Die man heeft Joop zo onwijs door alles heengesleept. Op een gegeven moment waren mijn ouders 25 jaar getrouwd en Joop mocht twee weken naar Nederland. Joop had beloofd, op een gegeven moment, terug te keren naar Duitsland. Als Joop zich niet aan zijn woord zou houden en niet terug zou komen dan zouden er twee onschuldige Nederlanders doodgeschoten worden (als een represaille). Dat heeft Joop thuis verteld en natuurlijk ging Joop terug. Hij is uiteindelijk 14 dagen in de Lijsterlaan verbleven. Ik heb dat verhaal pas later gehoord omdat ik toen nog te jong daarvoor was”

De Jan Pieterszoon Coenstraat verzet zich

“voordat we geëvacueerd werden woonden wij in de JP Coenstraat op nummer 87. Daar heb ik voor de oorlog een hele leuke jeugd gehad. De NSB'ers, (Ene Woudenberg van de NSB woonde hier in de kennemerlaan), die hadden toen de macht en de mensen waren bang. De NSB'ers die gooiden blaadjes door de brievenbus voor de Winterhulp. Lachend verteld Dieuwke: “En op het moment dat ze ver genoeg uit het zicht waren zag je al de raampjes van de deuren opengaan. Zo'n raampje die ik van de week opendeed toen we een datum voor het interview prikten. En allemaal gooiden ze een prop van de reclame van de NSB naar buiten. En het liedje dat ze toen zongen ging als volgt: “geen knoop van mijn gulp voor de Winterhulp.”

“Op een gegeven moment, want hier was het 'Sperrgebiet' (Verboden terrein) moesten wij evacueren. Mijn vader mocht blijven want hij had een baan op het Postkantoor. En dan mocht je niet weg van de Duitsers.”

Verzet en verraad op de Lijsterlaan(Connectie met Broekhuijsen)

Nadat alle spullen verhuist waren woonde Dieuwke in de Lijsterlaan. Op dat moment ging bij mij 'een belletje rinkelen'. Van de Lijsterlaan had ik eerder gehoord in mijn Interview met Broekhuijsen. Nadat ik vroeg of Dieuwke ooit van de verzetsstrijders Broekhuijsen gehoord had zei ze: “Broekhuijsen woonde bij ons in de straat. Ja, dus die hadden ook allemaal contact met elkaar geloof ik. Wij woonden toen op Lijsterlaan 14. Hier had je Timmermans en dan kwam mevrouw Cordia. Dan kwamen wij en dan had je een stuk of 4 huizen verder en daar woonde Broekhuijsen. Ik wist natuurlijk niet veel want ze hielden het voor ons zo gedekt he, voor mij dan.”

“Maar mijn vader, toen ook in het verzet, had wat je een 'kristalletje' noemde en daar kon je Radio Oranje op krijgen. Wilhelmina kwam dan. En dan begon 's avonds de zevende symphonie van Beethoven. En dat was dan 'Ta Ta Ta Ta, Ta Ta Ta Ta’’. Vervolgens schiet Dieuwke een beetje in de lach en zegt het volgende(De stem van de Radio Oranje nabootsend): “En hier spreekt de koningin Wilhelmina” en het begon met “landgenoten.” “Ik was toen nog te jong om die politiek te begrijpen. Maar dan kwam mijn moeder naar mij, ik voelde wel de angst, en dan zei ze: “Meisje, wat trilt je hartje, wat klopt je hartje.”

“Maar omdat wij 'Radio Oranje' konden beluisteren kwamen allemaal anderen, door de tuinen, naar mijn ouders toe. Dus je had een heleboel mensen die naar Radio Oranje luisterden.” op de retorische vraag dat dat eigenlijk niet mocht zei Dieuwke resoluut: “neéhéé.”

De angst is echt een hoofdthema uit het verhaal van Dieuwke: “Ik heb ook wel meegemaakt dat als we buiten liepen en ze waren aan het bombarderen dat de granaten om je oren vlogen. Bij de 'Vomar' (supermarkt) bevond zich een schuilkelder. Dat moet er nu nog zitten onder de Vomar. Dan moest je naar die Schuilkelder of je moest naar de kelder thuis. En dan ging ik naar huis. Die angst die je continu bij je had!” benadrukt Dieuwke.

“Maar het is ook zo, want Iep (mijn broer) die zat in het begin ook bij het verzet. Dan wordt er opeens gebeld en staan er twee in Uniform, in Duits uniform voor de deur. Zij kwamen binnen en zij zetten hun geweer neer. Dat waren Polen, krijgsgevangenen. En zij zaten dan ook in het verzet. Maar ja ik mocht er misschien niet bij.” Dus wat zij wellicht besproken hebben weet Dieuwke om die reden niet. Het fijne weet Dieuwke er niet van.

Verzet tegen de corrupte politie en NSB in Velsen

"Maar schuintegenover op de Lijsterlaan woonde ook een corrupte agent: 'Bleke Bert' of Annes werd hij genoemd. En hij zag al die mensen door de tuinen naar mijn huis komen om de radio te beluisteren, want hij woonde schuintegenover. En hij belde aan: "Ja, mevrouw van Vliet wat komen die mensen allemaal bij u doen. Mijn moeder was een frivool en coquette type. Toen zei mijn moeder (ook zo rap van de tong als ik)" zegt Dieuwke lachend: "Meneer de agent mag ik soms mijn verjaardag nog vieren." "O ja, wat dan zei de agent?" "Nou die blijven allemaal slapen" zei mijn moeder. Nou, dan was het donker, en dan gingen al die mensen weer weg met hun informatie afkomstig uit London. Dus dat deden wij zo."

"Mijn moeder zette ook een oranje vaasje (als een vorm van verzet) voor het raam. Dat vaasje heb ik nog trouwens. En dan kwam ook Annes vragen: "waarom staat dat oranje vaasje voor het raam?" Zei mijn moeder: "mag ik alstublieft."

"We hadden hier ook een felle commissaris, genaamd Harmonee Hij was heel fel voor de Duitsers. Ik was vriendinnen geworden met zijn dochter. Ik nam er mee naar huis. Ja, vriendinnetje van mij. Maar mijn ouders hadden dit ter ore gekregen en die zeiden: "dit mag niet meer, dit meisje mag niet meer bij ons komen." Na de oorlog is deze commissaris Gefusilleerd.

Het 'verzetsvaasje' en de bonkaarten

Nadat we onze constatering: dat kinderen er eigenlijk niets aan kunnen doen, aan Dieuwke voorlegden antwoordde ze: "Ja, je voelde wel het gevaar wel van de oorlog. Zo je was al als kind zijnde heel voorzichtig. Zo weet ik ook nog dat toen we in de Lijsterlaan woonden, er in de Kievitslaan een NSB'er woonde. Lachend verteld Dieuwke dat ze samen met een vriendinnetje (Annie) voor dat huis zong: "Ellendige NSB'er, ellendige NSB'er." En die kerel kwam naar buiten en zat ons achterna. Ik kon heel erg hard lopen, al zeg ik het zelf, maar hij had ons haast ingehaald. En toen waren we op de hoek van de lijsterlaan en toen zei Annie: "Proberen of de deur bij mijn oom open is, proberen." De deur was open en toen zijn wij naar boven gevlogen, de badkamer in. We hebben hem nog in de keuken gehoord. Nou ja, ik heb dat ook weer thuis verteld en toen kreeg ik van mijn moeder op mijn kop."

School

"Cees en Iep zijn naar de HBS gegaan toen ze de lagere school hadden afgerond en mijn zuster Iep die wilde niet. Toen zei mijn vader tegen mijn zus: "dan ga je maar een dienstje zoeken als je niet wil." Joop was heel goed in techniek. Tijdens het afleggen van zijn examen zei de professor: "Ik weet nou niet meer wat ik u aan u vragen moet."

Ik wilde ook niet naar de HBS en ik ben naar de Mulo gegaan. En daar stond de hoofdonderwijzer van 'Kruidbergerschool', een NSB'er met 'het apenpakje' voor de klas. Engels mochten we niet leren. Toen ik in de eerste klas zat moesten we vluchten. Een heleboel leerlingen hebben toen gewoon een klas overgeslagen."

De Honger

"De honger, toen we in de Lijsterlaan woonden, werd steeds erger. We kregen bonnen. Miep als zij kwam ging zij de boodschappen doen, want zij kon altijd heel veel achterover drukken. Dus we kregen wel dubbele bonnen. Het was zo erg dat je zo'n honger had. Mijn moeder spaarde haar eten uit de mond voor ons. Elke avond sneed mijn moeder stapeltjes brood en dan wie het eerste op was pakte het dikste stapeltje brood om op te eten."

Het Verzet en Verraad op de Lijsterlaan deel twee (Ko Langendijk!)

"Ik weet niet of jullie hier wat aan hebben hoor? Waarop mij moeder en ik in koor "zeker weten!" antwoordden. "Oh," ging Dieuwke verder: "Wij woonden in de Lijsterlaan en naast ons woonde mevrouw Cordia. En mevrouw Cordia", zei Dieuwke lachend, "die had een verhouding met 'Bakkertje Bier'. Hij werkte bij het Rode Kruis maar zat tegelijkertijd bij het verzet. Op een gegeven moment, ('Bakkertje Bier' die wist van alles!), kregen mijn ouders de tip van hem: "Denk erom. Er is vannacht Razzia." Dus mijn broers, Cees en Joop kregen een hint. Zij zijn naar De Eksterschool (Eksterlaan IJmuiden-oost)/School K. gevlucht. En later hoorden we dat ze gewoon allemaal gymnastiek-... allemaal, hoe noem je die stokken? Gymnastiek stokken hadden. Gewoon een stok hadden ze. Als er iemand binnen zou komen zouden ze diegene aanvallen."

"Als er Razzia gehouden werd dan kregen alle 'goede' in IJmuiden tips. Je had daarvoor in IJmuiden dat opeens iedereen van de straat geplukt werd. En dan zaten ze allemaal in de oude HBS school. Vanaf daar werden ze vervoerd naar Duitsland."

"Er werd die nacht inderdaad aangebeld en mijn moeder deed open. Toen zaten de jongens nog op de school K. En daar stond 'Kootje' Langendijk! Heb je daar weleens van gehoord? Een verrader!, een verrader! Daar heeft ook Hannie schaft nog op geschoten. En mijn moeder deed open en toen begon Ko Langendijk in het Duits. Toen zei mijn moeder: "Spreek maar gewoon Nederlands want ik weet wie je bent." En terwijl mijn moeder stond te praten kwamen de moffen achter ons huis vandaan op gypjes. Want ja, ze dachten dat ze mijn broers thuis aan zouden treffen. 'Kootje' Langendijk zei tegen mijn moeder: "Waar zijn uw zoons?" "Nou", zegt mijn moeder, "dat zou ik niet weten." Mag ik u wat vragen: "Vertelde u alles aan uw moeder toen u een jaar of 19/20 was" grinnikt Dieuwke"? Ze kunnen wel naar een vriendinnetje zijn. Op dat moment kuchte mijn vader. Hij zegt: "wie is dat." "Nou", zegt mijn moeder, "dat is mijn man. "Ach so" zegt hij "als uw jongens zich niet gemeld hebben dan moet uw man komen." "Ja, dachten wij ook", gaat Dieuwke verder, "Ja, we zijn een beetje gek. En toen moesten wij verder binnen 24 uur het huis verlaten met achterlating van alles."

"Toen heeft mijn moeder waarschijnlijk nog contact gehad met mevrouw Cordia of bakkertje Bier(die wist van alles). Wij moesten lopend naar Amsterdam met achterlating van al onze spullen."

Vluchten met behulp van het verzet en met het verzet

"Mijn broers waren inmiddels terug uit de school. Er stonden geen soldaten en we konden zo door naar Amsterdam. Of lep mee ging weet ik niet. Ik had ook een zuster in Zandvoort. Zij was al heel vroeg (met negentien) het huis uit. Mijn zus heette zus lacht Dieuwke. Ze heette eigenlijk (Hel)mina Alida en haar vrienden noemen haar Miep. Maar voor ons was het zus."

De connectie met de bekende verzetsstrijder Ab Homburg

"En mijn zus had een vriendje en dat was Ab Homburg. Er is hier een straat naar vernoemd. In het verzet zat hij. En hij zei tegen mijn zus: "Miepie we gaan vannacht over naar Engeland, ga mee!" "Nee" zei mijn zus. "Dat durf ik niet aan." Ze is ook niet meegegaan en hij is naar Engeland gegaan. 's Nachts met de boot. Als zij mee was gegaan dan had hij hij meteen een vriendinnetje daar. Vanuit Engeland was het verzet. Ja, ze hadden van alles opgenomen en hij vloog ook over Nederland maar hij is uiteindelijk neergeschoten. Er zijn veel boten 's nachts naar Engeland vertrokken."

"Dus wij moesten lopend naar Amsterdam" gaat Dieuwke verder over de vlucht naar Amsterdam. Was dat gewoon helemaal langs het kanaal? "Ja, gewoon helemaal de weg langs het kanaal naar Amsterdam. En daar was toen ook nog een hotelletje en daar zijn mijn ouders verbleven. want ik werd opgepikt door een vader van een vriendinnetje toen. 'Vriendinnetje', lacht Dieuwke. "Achterop zat ik met mij hondje Tjoepie en hij bracht mij naar mijn oom in Amsterdam."

"Inmiddels werden mijn ouders opgepikt door de verzetsgroepen 'Bakkertje Bier'. Zij werden ook afgezet bij mijn oom. Bij mijn oom moesten we overnachten en de volgende nacht zouden we naar Friesland gaan. Het was allemaal geregeld. Wij moesten de volgende morgen vroeg op om met de Lemmer nachtboot over te gaan naar Stavoren of juist andersom, dat weet ik niet. Nou toen zaten

wij op die boot en toen zat ook Dokter de Jonge, onze huisarts, op diezelfde boot. Want hij zat ook in het verzet en moest ook onderduiken.

Wij zaten dus op de Lemmer nachtboot en ik kroop bij een vriend van dokter de Jonge op schoot. Want die vond me altijd zo'n lief kindje" zegt Dieuwke lachend. "Ik kroop altijd op zijn schoot als ik hem zag. En wij kwamen aan in de Lemmer en daar stond een geblindeerde ziekenwagen. En je zag ook een aantal moffen heen en weer lopen. Maar ze mochten ons natuurlijk niet zien. En wij moesten in die geblindeerde ziekenwagen stappen."

Hans de knecht (voorop) en familie Van Vliet in Friesland

"En wij zijn toen met een geblindeerde ziekenauto naar Marsum gebracht. Nou, daar zijn wij uiteindelijk ondergedoken. In Friesland was ook ontzettend veel verzet. De schoonzoon van mijn oom Minne, zoals ik hem noemde die was ook een of andere hotemetoot in het verzet. Later, hoorde ik bijvoorbeeld dat ze een overval hadden gepleegd op een distributiecentrum voor de bonkaarten. Dat zijn mensen van het verzet geweest en die hebben alles gestolen. Dat maar meer mensen maar iets te eten hadden. Maar er zijn er ook gepakt. Zelfs 4 jonge broers zijn toen gefusilleerd.

Het tweede verraad op de grote boerderij in Marsum van oom Minne

"Tegen de hongerswinter aan zaten wij in Marsum en ik vond het heerlijk daar in in het dorp. Het was maar een dorp van 400 Inwoners." Dit was in 1944 tegen de winter aan, eigenlijk vrij laat nog. "Mijn oom had een hele grote boerderij in Luniastate (Marsum). Heel groot" benadrukt Dieuwke. "Mijn broer die sliep in de stal. Hans, de knecht, die had zelf een huisje in Marsum. En Iep die was geloof ik al naar zijn vriendin in Amsterdam verhuist. Wij zaten nog maar met z'n vieren. Mijn moeder, mijn vader, Cees en ik. En Tjoepie natuurlijk mijn hondje" verteld Dieuwke lachend. In Friesland zaten wij maar vier kilometer van het vliegveld van Leeuwarden af en daar werd ook ontzettend veel gebombardeerd."

"En als wij voor het raam zaten kon je zo de moffen aan zien komen. Uiteindelijk gebeurde het dat ze eraan kwamen. Het kon een Razzia geweest zijn of we waren verraden. Dat wisten we niet. De knecht en Cees holden door de stal. Mijn nichtje probeerde die 'moffen' nog tegen te houden maar dat lukte niet. Ze moesten snel door. En ze liepen door heel de stal en mijn tante legde alles uit: "Ja, dat is de bedstee waar weleens iemand komt logeren." Maar inmiddels waren Hans de knecht en Cees over een hekje gesprongen in de stal en daar stonden twee kalveren. De moffen die naderden de kalveren en bleven voor het hek staan. Op dat moment keerden die kalveren hun koppen zo naar elkaar toe dat Cees en Hans gedekt waren. Zodoende werden ze niet ontdekt. Nou ja, toen gingen ze weer. Ze moesten weer wat anders doen."

Het derde verraad

"Er kwamen tegen het eind van 1944 ook mensen om eten te halen daar. Heel veel mensen zijn over de afsluitdijk gegaan omdat ze zo'n honger hadden. Ik ging zelf weleens op de fiets de boeren af om eten te halen. Toen mocht er nog eten hier naar het westen gestuurd worden. Op een gegeven moment stond er iemand voor de deur. Een man (van een jaar of 25) die zo'n honger had, o zo'n honger. Hij mocht blijven slapen. Mijn tante geloofde ook alles wat ik nou ook allemaal geloof Van mensen" benadrukt Dieuwke. "Toen zei hij tegen mij, gek ook dat je dat ook niet vergeet,: "Ben je uitgeslapen?" Ik zeg: "Jaha." "Nou" zegt hij "verkoop dan je bed maar." (Hij suggereerde dat het mijn laatste nacht zou zijn en dat ik mijn bed dan toch niet meer nodig had!) Hij heeft bij ons ontbeten en toen ging hij weg. De dag erop hadden we weer een omsingeling van de moffen, alweer."

“Mijn oom kende ook nog ene Hannes en die was NSB'er. Maar die heeft nooit iets verraden. De goedheid zelf was dat.”

“Op het laatst zijn we dus weer verraden” gaat Dieuwke verder over de omsingeling. We zagen de moffen weer aankomen. Mijn vader was gelukkig naar het dorp. Hij was inmiddels helemaal kaal. Plukken kaal, van de zorgen omdat we maar niks van onze Joop in gevangenschap hoorden. En nou daar kwamen ze aan. Cees, onze Cees vluchtte net op tijd in wat je in de boerderij de 'opkamer' noemde. Mijn tante, mijn nichtje Berber, mijn moeder en ik zaten in de boerderij. Mijn oom Minne was op het land bezig. Toen kwamen ze binnen. “Ach so,” Zegt de ene mof, zo klein als ik was de mitrailleur op ons gericht. Mijn moeder sprak vloeiend Duits want die heeft een jaar of negen in Duitsland gewoond. “Ja,” zegt hij tegen mijn moeder. “Jullie hebben een heleboel Nederlanders in huis en die moeten afgevoerd worden.” Toen was er een Nederlander en die zegt: “Zou ik misschien even naar huis mogen want ik ben wat vergeten. Op mijn erewoord.” Nou op je 'erewoord' in de oorlog” zegt Dieuwke sarcastisch. “Die man kwam nooit meer terug. Toen zegt die mof: “Als ik nog een paar kogels heb en ik kom die kerel in Holland tegen dan is er een kogel voor hem en een kogel voor jou (Dieuwke).” “En onze Cees die kon net naar de opkamer komen en die zat achter de deur helemaal zo ineengedoken van angst” demonstreert Dieuwke. “Toen zei die mof tegen mijn moeder iets van: “In Nederland is Arnhem ofzo al bevrijd.” “Ach so,” zegt mijn moeder, “is dat bevrijd?” En dan wordt die mof toch kwaad dat mijn moeder zei “bevrijd van de moffen!” Zegt hij zo tegen die andere 'mof': “zou je zo'n halve Duitser niet einsperren?” Maar toen ging die Kapitein richting de opkamer staan. Als Cees gegrepen zou worden zouden we allemaal tegen de muur gaan. Toen keek die kapitein daarboven en daar was een groot familieportret de familie van mijn tante. Dus mijn tante legde uit van wie dat allemaal waren. En ze vergaten op het laatst om naar die opkamer te gaan. Zodoende is Cees, nee, zijn wij gered.”

“Ze hebben zich overgegeven!”

“Op het einde gingen de geruchten dat de Duitsers zich overgegeven hadden. En toen kwam een nichtje. We lagen allemaal op bed en de luiken waren allemaal dicht. En die bonste op het luik van: “ze hebben zich overgegeven!” De volgende dag zaten we allemaal in de tuin met ons bordje eten. De vreugde in het dorp was groot en op een gegeven moment zag je de moffen allemaal langskomen richting de afsluitdijk. En dan vroegen ze om een glaasje water, maar ik weet niet of mijn tante het gegeven heeft. Dat weet ik niet. Er waren natuurlijk ook goede Duitsers bij. Want die mof die met het geweer op ons gericht stond die had me ook aangehaald. Het was misschien een goede mof, maar ja, ik weet ik niet.

Dieuwke (midden) aan de hand van twee Canadezen

Terug naar IJmuiden

“Mijn ouders wisten niet hoe vlug ze weer naar IJmuiden kwamen. Want Kramer die hier vroeger woonde die zat ook in Bergen en die ontmoetten elkaar weleens zo toen en dan zei mijn vader tegen meneer Kramer, Willem daar ligt IJmuiden en toen dacht Kramer nou die worden helemaal crazy dat hij IJmuiden niet ziet. Maar ze wisten niet hoe vlug ze terug moesten komen en toen zijn we ook met de boot van Stavoren heel vlug naar Amsterdam gevaren en daar zouden we herenigd worden met Joop.”

Herenigd met Joop

“Later vertelde Iep: Ik zag Joop. Of Joop zag Iep op de vrachtwagen. Dus wij zaten daar. M'n ouders, Cees en ik. En Tjoepie! Wij zaten erop te wachten dat Joop zou komen. Er liep een meneer langs en ik kijk, en ik kijk nog eens zo en hij knikte tegen mij en mijn ouders. En hij had een hoedje op. We herkenden hem niet, het was Joop, maar we herkenden hem niet! Zo'n smal gezicht had hij. Hij had erg veel honger geleden in Duitsland. En weet je wie Joop wel herkende? Het hondje die sprong tegen hem op. En nou ja, toen pas herkenden we hem. Mijn Moeder en mijn vader moesten natuurlijk huilen. En onze Joop zei tegen onze Cees: Wie ben jij nou? Mijn kleine broertje dit en dat, wat ben jij groot geworden. En ook tegen mijn zusje. Mijn vader was vanaf dat moment net een klein mosje, er kwamen allemaal weer haren later.”

“Thuis was alles er nog. Dat was door die neef die alles opgepast had. Op alle meubelen. De meubelen gingen naar de Lijsterlaan en terug naar de Jan Pieterszoon Coenstraat door mijn neef.”

9.3.2 Wat voor invloed heeft het verzet op de inwoners van Velsen en het verdere leven van de verzetsstrijders en hun nakomelingen gehad? Slapeloze nachten en wraakgevoelens jegens Duitsers?

“Na de oorlog heb ik een hele leuke kantoorbaan gehad. Ik was receptioniste en daar kon ik potje breken hoor” zegt Dieuwke lachend. Op een gegeven moment kwamen er nieuwelingen op kantoor werken en die dachten dat ze wel even zouden vertellen hoe ik mijn baan moest uitvoeren. Ik werd door de nieuwe directeur van iets vals beschuldigd. Toen ben ik weggegaan terwijl ik alles kon worden. Een echte Friezin kan niet tegen onrecht. Dan komt mijn Friese bloed af en toe naar boven en dan denk ik: “Ik sta er boven”. Nu nog steeds kan Dieuwke niet tegen onrecht. Als ze op de computer onterecht een potje bridgen verliest dan wordt ze woedend. Alhoewel de opvoeding hier een grote rol in heeft gespeeld heeft de oorlog hier ook een bijdrage aan geleverd.

Dieuwke draagt ook vandaag de dag nog heel veel stress bij zich. Deze stress is afkomstig uit haar oorlogsverleden: “Vanmorgen dat Loes (schoonmaakster) hier was. Zij helpt me, als ik er nodig heb, laat ik het zo zeggen. Zij zat hier ook aan tafel en ik voelde het gewoon al aan mijn benen dat ik vanavond over de oorlog zou moeten praten. Want ik heb veel stress bij me. Ik ben vandaag ook aan iemands zijn arm naar mijn auto gebracht.” Als Dieuwke denkt aan de oorlog gaat de stress in haar benen zitten en kan ze ineens heel slecht lopen.

Alhoewel Dieuwke drie keer verraden is, is Dieuwke niet wantrouwend naar mensen. Integendeel. Maar hebben we het over de mannelijke Duitser dan is het een ander verhaal. Over de vraag wat haar gevoelens zijn jegens Duitsers moet ze goed nadenken. Na een moment van stilte en vertwijfeling zegt ze: “Nu?”. Nadat ik “Ja” geantwoord heb slaat de vertwijfeling weer toe, maar dan antwoordt ze: “Je mag niet haten maar als ik die films over de oorlog op 'Netflix' zie dan kom ik in tegenopstand. Een anti-pathie tegen de Duitsers komt dan boven. Als ik die filmpjes zie waarop ze allemaal 'heil heil heil!' (Dieuwke demonstreert het even) staan. Maar ik had toch ook een Duitse kennis waar ik wel aardig tegen kon doen. Daar zijn er natuurlijk meer van. Maar ja, ik heb eigenlijk anti-pathie tegen de mannelijke Duitser. Als je ziet wat ze allemaal, ik heb nu ook de film 'La Pianiste' gezien, op hun geweten hebben. En dan zeggen ze nog: “Wir haben es nicht gewusst.” Dan valt er een stilte. Dieuwke vervolgt: “Nou ja, ik ben toch ook veel naar Duitsland geweest. Duitsland is mooi, maar je hebt nu weer die Neonazi's. Daar heb ik een filmpje van gezien. Dat die Neonazi's ook weer 'Sieg heil' roepen en dat ze dat niet de kop in drukken maakt de woede in me los.”

“En nu krijg je toch ook weer. De NSB'ers die klagen dat zij erop aangekeken worden en dat ze er toch niets aan kunnen doen. Daar heb ik ooit een stukje over gelezen in de krant en dan komt mijn woede weer naar boven. Dan denk ik van: Wat denken jullie wat de kinderen van verzetsstrijders hier wel niet van zullen denken. Er komen er zoveel zonder kleerscheuren vanaf. NSB'ers ook hoor die verraden hebben.”

“Ook die vernietigingskampen waar je arme kleine kindjes met de pop onder de arm ziet. Ik begrijp niet dat het in de mens zit. Net zoals nu die Feijenoord supporters, dat stond ook in de krant, dat ze dan roepen: “aan het gas, aan het gas en er zijn nog veel te weinig vergast.” Hoe kunnen ze,

hoe kunnen ze. Die hebben nog nooit leed meegemaakt.” Dieuwke leest veel de krant en dan komt ze regelmatig stukjes over de Tweede Wereldoorlog tegen. Veel stukjes roepen ergernis op en maken woede in haar los.

Op de vraag of ze vindt dat de oorlog genoeg herdacht wordt antwoordt Dieuwke:

“Nee, ze proberen het af te zwakken en vooral de jeugd. Maar ze moeten juist bewust gemaakt worden van de oorlog die hier geweest is. Ook dat de mensen geleden hebben, dat ze ook honger geleden hebben. Neem mijn moeder bijvoorbeeld, dat ze het brood uit haar mond spaarde voor haar kinderen. Dat wie het eerste beneden is het grootste broodstapeltje pakte. Mijn vader die had het bijna niet gered heeft want die was al zóó dun voor de oorlog. En dat je ook de elektriciteit moest opwekken op een zitfiets. Een fiets om licht te maken. Of een carbidlampje had je. Wij hebben geluk gehad dat we in Friesland terecht kwamen. We hadden allemaal tips gekregen dat er een razzia gehouden werd.” De samenleving is volgens Dieuwke veel egoïstischer geworden. Nu is het alleen nog maar even snel een hand opsteken als je elkaar ziet. Vroeger werden er veel meer gezellige bordspellen gedaan en nu ziet iedereen alsmaar op zijn mobiel volgens Dieuwke.

Nadat ik vroeg of ze misschien nog wat foto's uit de oorlogstijd had zei Dieuwke:

“Oude foto's van vroeger die heb ik wel van de familie. Ik hield nooit zo van fotograferen, ik trok dan altijd een raar gezicht. Mijn vader was ook een goede fotograaf. Er zijn vooral foto's genomen van het feest dat we bevrijd werden. Die foto die je van mij hebt gezien van de bevrijding. In de oorlog nam je geen foto's. Jaha dat we in de Lijsterlaan woonden. Boven, vanuit het raam, heeft mijn vader weleens een foto gemaakt. Maar dan zou ik echt boven moeten kijken want ik heb zo'n doos met allemaal fotos. Ja, wel leuk hoor die fotos maar het doet toch wel pijn als je dat ziet hoor.”

De angst is een sleutelwoord in het leven van Dieuwke: “Toch wel angst, continu in angst, de angst, de angst. Nu zie ik ook die mof weer voor me in de kamer bij mijn tante staan. En ja zo ook de angst van vliegtuigen. Ik heb ook een vliegtuig uit elkaar zien spatten. Een Engels vliegtuig. Stonden we ook in de Lijsterlaan te kijken. Ik heb gegild, gegild dat ik het zag. Ook als de Engelse vliegtuigen over gingen naar Duitsland om te bombarderen. Dan hoorde je al dat geluid 'huhuhuhuh'. Nou, en dan vloog ik naar boven naar mijn ouders en dan sloegen ze de armen om Cees en mij heen. Zo van: 'we beschermen jullie wel'.” Ook die angst is nooit meer helemaal weggegaan bij Dieuwke.

Ik heb het idee dat het hondje Tjoepie, Dieuwke door de oorlog heen heeft gesleept. Dit is denk ik ook de reden dat ze nu drie hondjes heeft. “Ik ontvang ontzettend veel liefde van mijn drie hondjes en je hoort ze toch niet?”

Het luchtalarm in de oorlog was verschrikkelijk: “'huehuew'.” Wat je nu ook nog om twaalf uur hoort. Dat is hetzelfde geluid. Datzelfde luchtalarm hadden wij ook in de oorlog. En wat zal dat niet bij veel mensen naar boven komen, ook bij degenen hun geliefdes verloren hebben. Ook bijvoorbeeld bij de moeder van Hannie schaft. Maar die zal wel niet meer leven denk ik...” Iedere eerste maandag van de maand wordt ook Dieuwke herinnert aan de oorlog.

Invloed op Joop

“Joop is vanaf 1942 Duitsland geweest. Als we hier weleens naar de bioscoop (op de Kennemerlaan) gingen dan had hij óók de angst nog bij hem. Want dan kwam er een vliegtuig in de 'verzetsfilm' en dan hoorde je ook een mitrailleur, en dan zag je Joop helemaal ineenduiken. Ook de angst bij hem. Ik geloof dat je die angst ook nooit meer kwijtraakt.” verteld Dieuwke.

10. Connectie met NSB'ers wordt gelegd

Tegen het einde van het interview met Dieuwke kregen mijn moeder en ik een belangrijke hint: “Die X. ken je toch? Zijn ouders... weet je dat? Zijn ouders waren NSB'ers en zijn grootvader was ook nog eens oorlogswoekeraar. Zij woonden eerst hier en later hadden ze (in de oorlog) de grootste villa in Bloemendaal. Ze hebben nooit een omsingeling gehad en zijn er mooi zonder kleerscheuren afgekomen: NSB'ers. De dochters van de NSB'er heb ik zelf met zo'n Storm-. Hoe heet zo'n pakje ook alweer? Zo'n Jeugdstorm pakje gezien. Maar ik denk dat ze dat van hun ouders moesten die bij de NSB zaten. Maar één is later hertrouwd met iemand die ook fout was in de oorlog en daar hebben ze X. van. Oud SS'ers die op de Alexander Bellstraat na de oorlog vaak bij hun langsgeweest. Dat waren vrienden van elkaar. Maar X. kan er niks aan doen hoor en toch heb ik ook geen haat naar hun. “De grootvader van X. heeft zeven jaar gezeten.”

De Nationale Jeugdstorm (NJS) was een beweging in Nederland voor Jongeren. De beweging heeft van 1934 tot 1945 bestaan en opereerde naar voorbeeld van de Duitse Hitlerjugend. Het was een nationalistische tegenhanger van de padvinderij. De organisatie stond formeel los van de NSB maar was in praktijk behoorlijk verweven met de NSB. Bijna alle leden van de 'Stormjeugd' waren kinderen van NSB'ers. (Dit klopt met het verhaal van Dieuwke). De Leden waren bij voorkeur Arisch en tussen de 10 en 17 jaar. Het werd in de meeste gevallen met de paplepel ingegoten en als kind van een NSB'er had je zodoende geen keus. Alhoewel de lidmaatschap vrijwillig was werd je er door je omgeving toe gedwongen. Na de bezetting vergaten de meesten liever dat ze ooit tot de Nationale Jeugdstorm behoorden en vaak hielden ze er ernstige, psychische trauma's aan over.

Na de Hint van Dieuwke te hebben gekregen moest er natuurlijk aangebeld worden bij X. Het is natuurlijk van groot belang om ook de andere kant, 'de foute kant', van het verhaal te belichten. Alhoewel de grootvader, de vader en moeder van X. niet meer leven wist hij misschien meer over zijn 'zwarte familieverleden' te vertellen. Een nieuwe deelvraag was ontstaan:

Deelvraag 4. Welke invloed heeft de oorlog gehad op de families in Velsen die samenwerkten met de Duitsers? Zijn er verhalen bekend van NSB-(klein)kinderen?

Uit de informatie in de geschiedenis en archieven (Nationaal archief) blijkt dat er ook in Velsen veel collaborateurs en NSB sympathisanten waren. Er is veel is doodgezwegen rondom bij deze families Velsen rondom dit thema.

Na aangebeld te hebben, en onze bedoelingen uitgelegd te hebben zei hij het volgende:

“Ik heb nooit iets gehoord over de rol van mijn voorouders in de oorlog. Hier werd nooit over gesproken in de familie. Wel is mij bekend dat het bedrijf waar mijn grootvader werkte het beton leverde aan de Duitsers om de bunkers te bouwen.” Dit komt overeen met Dieuwke die zijn grootvader een oorlogswoekeraar noemde. “Ik ken alle foto's van mijn familie maar ik heb niets gezien dat wijst op dit geschetste verleden. Het is ook ver voor mijn tijd. Ik was heel jong toen mijn opa overleed. Hier werd ook door mijn moeder nooit over gesproken. Als ik hier iets over zou weten dan zou ik het vertellen want ik begrijp dat het belangrijk is om ook deze kant van het verhaal te belichten.”

We waren snel klaar. Als X. daadwerkelijk niets meer wist dan dat zijn grootvader een oorlogswoekeraar was dan kan ik me voorstellen dat dit nogal rauw op zijn dak gekomen is. Ik zou kunnen concluderen dat het oorlogsverleden van zijn voorouders geen invloed op hem gehad heeft

omdat het doodgezwegen is. Maar ik moet ook rekening houden met dat X. het wel weet maar zijn familieverleden voor buitenstaanders verzwijgt. Want wie vraagt er als kind zijnde nou niet aan hun ouders wat ze vroeger gedaan hebben? En toentertijd kende iedereen in het dorp IJmuiden elkaar (nog veel beter). Dus hij zal vast vriendjes gehad hebben waarvan de (groot)ouders wisten te vertellen over de rol die de (groot)ouders van X. in de oorlog gespeeld hebben. Op deze manier zou X. het kunnen weten. Maar dit zijn uiteraard allemaal speculaties. Het zou kunnen dat hij het niet durft te beamen omdat hij bang is dat hij daar in de huidige maatschappij nog problemen van ondervind.

Op de vraag of T. het wilde weten als we nog iets over zijn familie te weten kwamen antwoordde hij: "Nee, het interesseert me niks, wat geweest is, is geweest en daar heb ik geen behoefte aan."

11. Conclusie

In conclusie blijkt het verzetswerk, van de laatste Wereldoorlog, overal in Velsen terug te vinden: Wat betreft de materiële zaken, bevinden zich in Velsen: 33 straatnamen, vijftien 'Stolpersteine' en twee grote monumenten die de Velsenaren en bezoekers van Velsen attent maken op de verzetsdaden uit de Tweede Wereldoorlog. De herkomst van de straatnamen zullen niet bij iedereen tot de verbeelding spreken, maar het monument op plein 1945 en het monument op Westerveld zouden toch bij alle Velsenaren bekend moeten zijn. En als mensen nu langs het voormalig 'Huize Dina' lopen zullen ze toch even 'over de stenen struikelen' en tot stilstand gebracht worden.

De immateriële zaken of de, op het oog, onzichtbare herinneringen zijn ook nog overal terug te vinden. Zelfs in mijn eigen straat zijn de herinneringen nog 'springlevend'. Allereerst blijkt het verzetswerk grote invloed op Gerards vader, moeder en Gerard zelf te hebben gehad. Gerards vader bleef zijn hele leven een schuldgevoel houden voor het onfortuinlijke misverstand dat zijn broer is gefusilleerd in plaats van hem. Hij was zeer getraumatiseerd door zijn oorlogservaringen. Dit liet hij echter nooit aan anderen zien. Hij had hij geen wraakgevoelens jegens anderen overgehouden, maar wel kon hij weinig hebben van de politie hebben na de oorlog. Dit had te maken met het verraad van de acht verschillende adressen op 16 februari 1945. Dit verraad had er immers voor gezorgd dat de tweelingbroer van zijn vader gefusilleerd was. Deze gebeurtenis wordt vaak in verband gebracht met de Velser Affaire en de daarbij betrokken politie.

Over de oorlog werd niet geklaagd en al helemaal niet gesproken. Daar was ook geen tijd voor. De (gedwongen) hobby van de zweefvliegerij eiste alle vrije tijd op. Na de oorlog bleek iedereen in het verzet gezeten te hebben. Als reactie hierop weigerde Gerards vader het verzetskruis omdat hij vond dat veel te veel mensen dit onterecht hadden ontvangen. Gerards vader verzuchtte weleens: "Tijdens de oorlog hebben wij de koeltjes voor hen uit het vuur gehaald. "Wij moeten het allemaal zelf maar oplossen." Gerards vader had er ook moeite mee dat collaborateurs en anderen, na de oorlog, weer stevig in 'hun zadel' terecht kwamen. De bovengenoemde feiten vormden "een rode (zeg maar zwarte) draad door zijn leven."

Gerards moeder illustreert hoe de gevestigde orde weer stevig in het zadel terechtkwam: Van de parochie mocht ze niet meer met de familie Menger omgaan en hier gehoorzaamde ze ook aan. "Op deze manier dacht de gevestigde orde 'speldenprikjes' uit te kunnen delen aan de gewone man of vrouw"

Gerard lijkt er minder last van te hebben gehad dan zijn ouders, maar toch heeft het verzetsverwerk van zijn ouders ook een grote invloed op hem gehad. Gerard zet zich, vandaag de dag, op alle mogelijke manieren in om het verzet 'levend te houden': Hij is voorzitter van de Historische Kring Velsen geworden en hij pleit hij tot op de dag van vandaag voor: "Verdraagzaamheid, solidariteit, altruïsme en vredelievendheid: Het zijn eigenschappen die in de huidige maatschappij nauwelijks zijn waar te nemen, zelfs vaak ontmoedigd t.o.v. assertiviteit. Onbegrijpelijk in mijn ogen en ik probeer deze 'on-egoïstische' levenshouding levend te houden, ook voor mijn eigen nageslacht." Alhoewel hij in de "kabouterij" "ludieke verzetsdaden" gepleegd heeft durft hij weinig over zijn eigen strijdbaarheid te zeggen. In ieder geval hoopt hij zijn eigen strijdbaarheid nooit (meer) te hoeven gebruiken. Door de ervaringen van zijn ouders en familie is hij duidelijk anti-oorlog geworden. Hieruit kan ik concluderen dat ook hij, net als zijn vader, geen wraakgevoelens meer heeft tegenover Duitsers of verraders: "Oorlog kent altijd alleen maar verliezers. De geschiedenis leert dat naoorlogse perioden vaak korter zijn dan perioden met conflicten. De wereld is nog nimmer oorlogsvrij geweest. Moeten wij ons daar bij neerleggen of toch blijven streven naar een saamhorige, solidaire, rechtvaardige, verantwoordelijke mensheid excuus: een wereldbevolking, gericht op plaats en welbevinden voor alles en iedereen. Ik blijf werken en er op hopen, dat onze nu bijna 70-jarige vrede zich over de gehele aarde zal verspreiden en eeuwigdurend zal zijn. (Peace Man, Make Love Not War!)"

Alhoewel Dieuwke aangaf niets over het verzet te kunnen vertellen is ze verrassend veel met het verzet in aanraking gekomen. Verzetsstrijders bleken zelfs in de familie te zitten en de familie Van Vliet heeft het leven te danken aan het verzet. De oorlog en het daarmee gepaard gaande verzet zijn zeer dichtbij gekomen en hebben een grote invloed op Dieuwke gehad. Radio Oranje, het vaasje voor het raam, ouders die het verzet hebben geholpen (m.b.v Radio Oranje) en een broer in het verzet. De angsten die dit ter weeg brachten laat Dieuwke nooit meer los. Ze krijgt regelmatig

flashbacks die veroorzaakt worden door: vliegtuigen, het luchtalarm, oude foto's, krantenartikelen en films. Deze zaken bemoeilijken haar leven al bijna tachtig jaar. In tegenstelling tot de familie Broekhuijsen komt dan bijvoorbeeld antipathie jegens de mannelijke Duitser omhoog. In het begin van de oorlog liep Dieuwke nog aan de hand van een Duitser en had ze nog geen antipathie. Dieuwke is een "echte Friezin en die kunnen niet tegen onrecht." De oorlog heeft hier een rol in gespeeld. Ze kan bijvoorbeeld niet tegen onrecht in een krantenstukje, dan komt de woede weer omhoog.

Dieuwke krijgt niet alleen van mensen in de krant soms een afkeer, maar ook van mensen die ze in levenden lijve tegenkomt: Als Dieuwke nu nog van iemand weet dat diegene een NSB verleden gehad heeft dan "kijkt ze diegene toch met een schuin oog aan".

Alhoewel Dieuwke uitvoerig over de oorlog kan vertellen valt dat voor haar nog niet mee. Als ze alleen al aan de oorlog denkt dan ziet ze alles weer voor zich en gaat de stress in haar benen zitten. Het gevolg is dat ze moeilijk kan lopen. Gelukkig bieden haar drie geliefde hondjes, net als het hondje 'Tjoepie' in de oorlog, onvoorwaardelijke steun.

De opvattingen van Dieuwke komen op sommige punten veel met die van Gerard overeen. Zo ergert Dieuwke zich ook aan de huidige, egoïstische samenleving. Mensen kijken elkaar niet meer aan en zijn niet meer bereid elkaar zo te helpen als voorheen. Hieruit kan ik opmaken dat ze, als er nog eens oorlog uit zou breken, twijfelt of er nog mensen op zullen staan (verzetsstrijders) om anderen te helpen. Over de oorlog werd ook bij Dieuwke thuis niet in detail gepraat. Nu is ze er heel open over maar of dat vroeger ook zo was weet ze niet: "Toen mijn broers nog leefden kwam het veel meer te sprake dan nu, maar met vrienden heb ik het er nooit over gehad."

Ook Dieuwke is anti-oorlog: "Ik begrijp tot op de dag van vandaag niet dat de Duitsers, ook dat het in een mens zit om iemand zo te pijnigen. Maar ja, kijk naar de andere landen. Waarom is er zoveel macht, waarom? We zijn toch allemaal mensen van vlees en bloed?"

De nakomelingen van mensen die 'goed' waren in de oorlog weten veel meer te vertellen dan de afstammelingen van 'foute' mensen. Bij families van 'foute mensen' werd (en wordt!!-->X.) het oorlogsverleden doodgezwegen. Hieruit zou ik kunnen concluderen dat het oorlogsverleden van families die fout waren in de oorlog bijna, tot geen invloed heeft gehad op nakomelingen die na de oorlog zijn geboren. Dit staat in tegenstelling tot de afstammelingen van 'goede mensen', waar de oorlog wel degelijk invloed heeft gehad. Bij nakomelingen van verzetsstrijders zit ook een stukje trots waar dat bij de grote meerderheid 'foute mensen' niet te vinden is. Daar heerst de schaamte. Zij durven het niet te beamen omdat ze vrezen dat dit 'zwarte familieverleden' in de openbaarheid raakt.

De invloed op Joop was heel erg groot. In gevangenschap heeft hij verschrikkelijke dingen meegemaakt. Bij het zien van oorlogsfilms, vlak na de oorlog, dook Joop helemaal in elkaar. Die angst is hij volgens Dieuwke óók nooit meer kwijtgeraakt.

In conclusie is de Tweede Wereldoorlog in Velsen nog niet verwerkt. Het onderzoek naar de Velser Affaire, onder leiding van historicus Bas von Benda-Beckmann, heeft bijdragen aan die verwerking.

De oorlog en het verzet zijn nu nog overal te vinden, maar mensen, en vooral de jeugd, zijn het herdenken van de oorlog aan het afzwakken. Het is natuurlijk logisch dat de herinneringen met de tijd verslijten. Maar ik vind dat de huidige maatschappij moet inzien dat mensen nog niet zo ver terug geleden hebben en in moeilijke en minder moeilijke tijden veel meer voor elkaar over hadden.

Ik hoop dat dit profielwerkstuk bijdraagt aan dat wat diverse Velsenaren, in de periode 1940-1945, voor onze vrijheid hebben gedaan niet in de vergetelheid zal raken. De ervaringskennis van mensen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt en de invloed op hun nageslacht is van onschatbare waarde.

Bronnen

De invloed van het verzet op Velsen

12. Bronnenlijst

https://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlands_verzet_in_de_Tweede_Wereldoorlog

<https://www.entoen.nu/nl/noord-holland/velsen/tweede-wereldoorlog>

<https://oorlogsslachtoffersijmond.nl/categorie/55/1940-1945-bombardementen-op-velsen-havens-en-hoogovens>

http://www.dedokwerker.nl/velser_affaire.html

<https://www.vn.nl/het-verraad-van-velsen/>

<https://nha.courant.nu/issue/IJC/1955-05-04/edition/null/page/7>

<http://www.4en5meivelsen.nl/author/gerardvb/>

<https://www.stin.nl/leven-met-de-icd/patintverhalen/dragers/gerard-van-broekhuijsen-oktober-2015.htm>

<http://www.4en5meivelsen.nl/4-mei-herdenking-2016/littekens-velsen/straatnamen-in-velsen/hein-van-broekhuijsen/>

<http://www.velseraffaire.nl/>

<http://www.4en5meivelsen.nl/category/woii/>

<http://www.4en5meivelsen.nl/4-mei-herdenking-2016/littekens-velsen/straatnamen-in-velsen/>

<https://www.youtube.com/watch?v=tDIYSQtKgR>

Boeken

Dat gebeurde hier, Kroniek van vijf jaar oorlog. Jaar van uitgave: 1945. Auteur: onbekend

De jaren '40-'45, een documentaire. Jaar van uitgave: 1961. Auteur: Drs. A.H. Paape

Met speciale dank aan:

-Dieuwke van Vliet

-Gerard van Broekhuijsen

Voor het delen van hun prachtige, doch aangrijpende, verhalen.

